

Samrådshandling

Hållbarhets- bedömning inkl. MKB

Tillhörande ÖP2040 – Översiktsplan för Enköpings kommun

**ENKÖPINGS
KOMMUN**

Beställning: Enköpings kommun
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 08 november 2023
Uppdragsansvarig: Åsa Eriksson
Medverkande: Petra Skarmyr, Ilona Stehn
Intern granskning av rapport: Maria Lööf 2023-09-06
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen och Enköpings kommun
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 10131

Läsanvisning

Den text som ingår i miljökonsekvensbeskrivningen har markerats med ett lila streck i vänstra marginalen.

Sammanfattning

Enköpings kommun arbetar med att ta fram en ny översiktsplan för kommunens utveckling fram till år 2040. Denna rapport utgör en hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning för kommunens förslag till ny översiktsplan.

Miljö- och hållbarhetsbedömningen motsvaras generellt av hela kommunen, med undantag av det område som omfattas av fördjupad översiktsplan för Enköpings stad med tillhörande hållbarhetskonsekvensbedömning. Stora delar av utvecklingen i kommunen är tänkt att ske i Enköpings stad.

Samlad bedömning (MKB)

Planens viktigaste konsekvenser

Översiktsplanen värnar jordbruksmark och kommunens identitet kopplat till jordbrukslandskapet och lantliga miljöer. Viss utveckling är utpekad på jordbruksmark där kommunen motiverar ett samhällsviktig intressen. Dessa samhällsviktiga intressen är nybyggnation eller ombyggnation av skola eller förskola, och komplettering av bostadsbestånd som saknas på orten idag.

Risker med översvämning från vattennivåhöjningar och skyfall är inte tillräckligt utredda i översiktsplanen och bättre underlag avseende skyfall kommer att tas fram till granskningskedet. I Örsundsbro finns underlag med relativt stor risk för översvämningsproblem i utpekade utvecklingsområden. Här ska kommunen arbeta med beredskapsarbete och inga nya samhällsviktiga funktioner ska anläggas inom riskområden.

Konsekvenser av nollalternativet

Nollalternativets markanvändningsförslag är mer spridd och till stora delar otydligt utpekad vilket leder till otydligheter och osäkerheter i tolkningar av markanspråk. Nollalternativet innehåller också förslag på fler och större bebyggelse i strandnära lägen (LIS-områden). Riktlinjer och strategier saknas för flera viktiga delar såsom resilient teknisk infrastruktur, grönstrukturens ekologiska värden och exploatering inom strandskyddsområden. Detta sammantaget leder till sämre ekonomisk hållbarhet vad gäller långsiktig resursförvaltning och sämre ekologisk hållbarhet vad gäller grön- och blåstruktur och hållbart resande.

Planens konsekvenser för de aspekter där genomförandet kan medföra betydande miljöpåverkan

Påverkan på riksintressen

Översiktsplanens föreslagna markanvändning bedöms inte motverka syftet med de riksintressen som berörs.

Påverkan på miljö kvalitetsnormer för ytvatten och grundvatten

Planen föreslår ny bebyggelse på jordbruksmark vilket i sig ökar föroreningsinnehållet i dagvattnet. Kommunen har en vattenplan och en dagvattenplan samt en vattentjänstplan är under framtagande. Detta, tillsammans med åtgärdsförslag, bör förbättra möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomsterna i kommunen.

Strandskydd

Planen medger exploatering inom strandskyddade områden i form av LIS-områden men de planerade anläggningarna är tänkta att öka tillgängligheten och främja turism och friluftsliv. Det finns risk att livsvillkor för växt- och djurliv kan påverkas negativt med anläggningar i vattenmiljön.

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Produktion av förnybar energi i kommunen är idag begränsad till privat produktion. Detta då etablering av storskaliga förnybara energianläggningar i kommunen starkt begränsas av riksintressen och påverkansområden.

Transportsektorn står för en stor del av de klimatpåverkande utsläppen i Enköpings kommun. Resor och transporter ökar kontinuerligt i Mälardalen likväl som i Enköping.

Utvecklingsområden är i stort inte planerade i områden med stora klimatrisker men konkreta mål och åtgärdsförslag behövs för befintlig bebyggelse och infrastruktur och särskild för befintliga samhällsviktiga funktioner.

Planens förhållande till miljömål

En analys har genomförts av översiktsplanens påverkan på miljömålsuppfyllelsen för de 12 miljömål som bedömts vara relevanta. Denna visar att det både finns aspekter som gynnar att miljömålen uppnås och inslag som riskerar att missgynna målen.

Utvecklingsinriktningen att framför allt växa och bygga i prioriterade tätorter skapar bättre förutsättningar för kollektivt resande och effektivt nyttjande av såväl resurser som befintlig infrastruktur. Strategin att växa fokuserat gynnar samtliga berörda miljömål. De aspekter som anses missgynna målen handlar främst om att det saknas strategier och vägledning som tydligt visar vilka ställningstaganden kommunens tar för att minska miljöpåverkan för bland annat energiproduktion, klimatanpassning och grön infrastruktur.

Sammanfattning av planens hållbarhetsprestanda (HKB)

Nedan följer en sammanfattning av översiktsplanens bedömda hållbarhetsprestanda avseende ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Figur. Sammanfattande diagram över bedömd påverkan. I diagrammet sammanfattas de positiva och negativa konsekvenser som översiktsplanen bedöms medföra för de 12 olika hållbarhetsfaktorerna. Faktorerna beskrivs närmare i bedömningstexten.

Konsekvenserna visualiseras för nuläget, planförslaget samt nollalternativet. Bedömningen inkluderar inte Enköpings stad utan den är bedömd i den fördjupade översiktsplanen.

Ekonomisk hållbarhet

Översiktsplanen bedöms bidra till positiva konsekvenser ur ekonomiskt perspektiv.

Jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och kulturvärden.

Att flytta verksamhetsområden från bostadsområden till mer ändamålsenliga platser främjar både verksamheternas framtid och skapar tryggare och hälsosammare livsmiljöer, särskilt för barn. En förbättrad folkhälsa bidrar till minskade samhällskostnader. När centrala markytor frigörs skapas också möjligheter för service, näringsliv och flerbostadshus i attraktiva lägen vilket stärker den lokala ekonomin.

Förslagen att förtäta inom tätorterna och främst på redan ianspråktagen mark med tillgång till befintlig infrastruktur och VA samt att komplettera bostadsbeståndet möjliggör låga/lägre produktions- och boendekostnader och en större variation av bostäder. Detta ökar möjligheten för fler att bosätta sig där de vill och stärker den sociala tryggheten. Det ger också mer resilienta tekniska system genom ökat kundunderlag.

Förslagen till mångfunktionella områden i de centrala delarna av tätorterna och till förbättrade kommunikationer för gång-, cykel och kollektivtrafik inom och till tätorterna stärker tillgången till samhällsresurser och ökar livschanser för fler. Det betyder också att arbetsplatser och mindre företag har möjlighet att etablera sig i lägen som är attraktiva för både arbetsgivare och arbetstagare genom sin närhet till kollektivtrafik och till varandra då fler rör sig här och utför sina vardagsärenden. En social mångfald ger förutsättningar för bland annat utveckling av det lokala näringslivet och en variation av kulturella initiativ.

Satsningar på tätorterna och bra kommunikationer förbättrar möjligheterna till att möta dagens investeringsbehov inom förskolor och skolor samt äldreboende.

Eftersom tätorterna som ingår i planförslaget, med undantag av Örsundsbro, är mycket små riskerar de ekonomiska tröskeeffekterna vara höga för investeringar inom bland annat vatten- och avlopp, offentlig verksamhet och kollektivtrafik. Även om en för orterna stor nybyggnation skulle ske finns därför en risk att kundunderlaget fortsatt är för litet för att tillgången till service ska öka. En sådan utveckling kan leda till ökat bilberoendet samt minskad tillgänglighet till närliggande service.

Det finns risker att utbyggnad av service inte genomförs i samma takt som bostadsbyggandet. Kommunen har därför tagit fram utbyggnadsplan och uppföljning av översiktsplanen vilket är positivt. Kommunen saknar en långsiktig strategisk plan för energiförsörjning men är också begränsad av andra intressen.

Ekologisk hållbarhet

Planförslaget bedöms ge en rad positiva konsekvenser utifrån ekologiskt hållbarhetsperspektiv om mål, planeringsprinciper och förslag genomförs.

Utvecklingsriktlinjer med prioriterad förtätning i utpekade tätorter och ej spridd bebyggelse i naturområden samt planeringsprinciper som värnar naturen och kulturlandskapet ger positiva konsekvenser för ekologisk hållbarhet. Andra styrdokument som vattenplan, dagvattenplan och framtida vattentjänstplan tillsammans med åtgärdsförslag bedöms ge positiva konsekvenser för kommunens vattenförekomster.

Planförslaget anger att ingen bebyggelseutveckling ska ske inom skyddade områden (riksintresse, naturreservat, Natura 2000-områden). Även de utpekade stora opåverkade områdena undantas från exploatering. Detta bedöms som mycket positivt för att värna den biologiska mångfalden och resiliens inom kommunen.

Det finns dock risk för negativa konsekvenser kopplat till viktiga spridningssamband då dessa inte beskrivs eller pekas ut. Det finns även risk att värdefulla strandmiljöer kopplat till utveckling i strandnära lägen påverkas negativt av anläggningar i och i närheten av vattenmiljön.

Risker med översvämning från vattennivåhöjningar och skyfall är inte tillräckligt utredda i översiktsplanen och bättre underlag avseende skyfall kommer att tas fram till granskningsskedet. I Örsundsbro finns underlag med relativt stor risk för översvämningssproblem i kombination med förorenad mark vilket kan påverka vattenmiljön. Här ska kommunen arbeta med beredskapsarbete och inga nya samhällsviktiga funktioner ska anläggas inom riskområden.

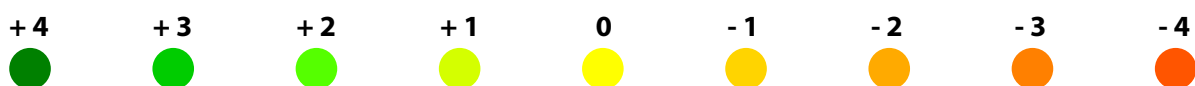
Social hållbarhet

Planförslaget bedöms ge en rad positiva konsekvenser utifrån socialt hållbarhetsperspektiv om mål, planeringsprinciper och förslag genomförs.

Särskilt positivt är förslaget att reservera naturområden som är lämpliga att utveckla för rekreation och att säkerställa tätortsnära natur och förslagen på nya parker, lekplatser och bollplaner/aktivitetsytor för att säkra att de finns nära de boende i tätorterna. Det är också positivt att kommunen vill särskilt stärka friluftslivet utmed Upplandsleden. I översiktsplanen föreslås flera LIS-områden med syfte att främja friluftsliv och rekreation för både turister och enköpingsbor. Det finns också ambitioner om att främja tillgängligheten till Mälaren genom att förstärka utbudet av friluftaktiviteter och förbindelsen till Mälarens naturområden. Ambitioner om förbättrade kopplingar för gång-, cykel- och/eller kollektivtrafik omfattar dock inte alla områden som pekas ut i planförslaget. Detta skulle dock leda till märkbara positiva konsekvenser utifrån ett jämlikhetsperspektiv.

För tätorternas invånare och särskilt barnen är förslagen att förbättra möjligheterna att gå och cykla inom och till tätorterna särskilt viktiga. Även ambitionerna att sänka hastigheterna på vägarna är positivt då det ökar tillgängligheten till rekreativa målpunkter och dess attraktivitet genom förbättrad trafiksäkerhet och minskning av buller inom tätorterna. Genom att i första hand förtäta i befintliga områden skapas också en närhet till vardagens målpunkter som minskar behovet av bil. Detta ökar chansen att fler är ute och rör sig och kan se varandra i vardagen, vilket stärker bygemenskap och trygghet. Ny bebyggelse bör dock undvikas på andra sidan trafikbarriärer för att undvika splittring och att barns rörelsefrihet hindras. Planförslagets planeringsprinciper och konkreta förslag för tätorterna bedöms ge positiva konsekvenser som främjar Enköpings identitet. Det finns en tydlig stolthet kring Enköpings kulturhistoria, landskapsbild och dess levande landsbygd som präglar hur frågorna kring identitet hanteras i förslaget till översiktsplan. Genom att planera för att boende i tätorterna ska ha nära till service, rekreation och andra viktiga funktioner stärks livskvalitet och bygemenskap - vilket är en viktig del av Enköpings identitet som en "nära" kommun.

Tabell 1. Sammanfattande tabell över bedömd påverkan. I tabellen sammanfattas de positiva och negativa konsekvenser som översiktsplanen bedöms medföra, sorterat under de tre hållbarhetsdimensionerna

EKONOMISK HÅLLBARHET

+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser:

- genom att förlägga och flytta verksamhetsområden till mer ändamålsenliga platser, vilket gynnar både verksamhetens möjligheter och tätorternas attraktivitet för boende och näringsliv.
- genom förslagen att komplettera bostadsbeståndet vilket möjliggör en större variation av bostäder. Detta ökar möjligheten för fler att bosätta sig där och stärker den sociala tryggheten.
- genom förbättrade kommunikationer för gång-, cykel och kollektivtrafik inom och till tätorterna vilket stärker tillgången till samhällsresurser vilket ger ökade livschanser och stärker en jämlik folkhälsa.
- för bevarande av kommunens attraktivitet och identitet genom att identifiera, beskriva och värna kulturmiljöer och landskapets karaktärer samt byarnas enskilda identitet.

+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser:

- genom förslag på multifunktionella områden i centrala lägen som är attraktiva för både företag och arbetstagare samt leder till ökat underlag för kommersiell och offentlig service.
- genom att jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och kulturvärden.
- effektiv markanvändning genom prioritering av utveckling med förutsättningar för service och infrastruktur, både i tätorterna och på landsbygden.
- genom förslag att stärka LIS-områden för besökare samt cykelvägar vilket gynnar turismnäringen.
- med stärkt central bebyggelse och mötesplatser samt gång- och cykelvägar som gör att fler har chans att se varandra - vilket ökar trygghet och social sammanhållning. Detta stärker också lokala näringslivet.
- dricksvattenförsörjningens robusthet och minskad miljöpåverkan vid utveckling av avloppsreningsverk.
- överkomliga tröskelinvesteringar och byggnadskostnader genom utveckling i infrastruktur- och kollektivtrafknära lägen i kommunens mindre tätorter.
- robusthet mot höga flöden och översvämning vid skyfall genom åtgärder för naturlig infiltration och restaurering av våtmarksområden.

+ 1, möjlighet till små positiva konsekvenser:

- genom riktlinjer för klimatanpassning kopplat till översvämning för ny bebyggelse.

- 2, risk för märkbart negativa konsekvenser:

- på befintlig bebyggelse och infrastruktur kopplat till förändrat klimat med exempelvis ökad risk för skyfall och värmebölja om inte risk och möjliga anpassningar utreds.
- investeringsvilja och attraktivitet om utveckling sker på bekostnad av kommunens värdehöjande kvaliteter utan att andra kvaliteter, såsom ökad service, ökar i motsvarande grad.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

- **+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser:**
 - utveckling koncentreras och prioriteras i kollektivtrafikhärlägen.
 - om utveckling av buss- och tågtrafik kan genomföras i enlighet med planförslaget.
- **+ 2, möjlighet till märkbara positiva konsekvenser:**
 - som följd av utpekade utvecklingsriktlinjer med prioriterad förtätning i utpekade tätorter och ej spridd bebyggelse i naturområden samt planeringsprinciper som värnar naturen och kulturlandskapet.
 - genom att jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och dess naturvärden.
 - med åtgärdsförslag för kommunens yt- och grundvattenförekomster.
 - med utpekade förbättringar av närnatur i respektive tätort.
 - när fler hushåll byggs i anslutning till allmänt VA och planer för utbyggnad av VA utanför Enköpings stad.
- **+ 1, möjlighet till små positiva konsekvenser:**
 - cykelpendling med planerade förbättringar både inom och mellan tätorterna och till rekreationsområden.
- **- 1, risk för små negativa konsekvenser:**
 - då utveckling i LIS-områden antas bidra med ökade bilresor och fortsatt bilberoende.
- **- 2, risk för märkbart negativa konsekvenser:**
 - den biologiska mångfalden då den sammanhängande, kommunövergripande grönstrukturen och viktiga spridningssamband inte beskrivs tillräckligt.
 - för värdefulla strandmiljöer kopplat till utveckling i strandnära lägen genom risk för fysisk och kemisk påverkan från anläggningar på både vattenmiljön och organismer.
 - kommunen saknar en långsiktig strategisk plan för energiförsörjning.
- **- 3, risk för stora negativa konsekvenser:**
 - kopplat till översvämningsrisk i kombination med markföroreningar i Örsundsbro som kan leda till påverkan på vattenmiljön.

SOCIAL HÅLLBARHET

- **+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser:**
 - tillgänglighet till tätortsnära grönområden och till friluftsområden om förslagen till förbättrade cykelvägar, hastighetssänkningar inom tätorterna samt förbättrad kollektivtrafik genomförs.
 - för rekreation och tillgång till tätortsnära natur genom förslag att reservera naturområden samt för sammanhängande grönstruktur på lokal och kommunal nivå genom att dessa säkras i markanvändningskartan.
 - landskapets karaktär och kulturhistoriska anknytning genom tydlig prioritering i principer och förslag av att värna, bevara och skydda Enköpings historiskt värdefulla miljöer och byggnader.
 - kopplingar mellan målpunkter och trygga stråk genom förslag till förbättringar för gång-, cykeln och kollektivtrafik.
 - då verksamhetsområden kan komma att flyttas från bebyggelse som kan minska risker för transporter och miljöfarlig verksamhet, minskat buller ökad trafiksäkerhet samt möjligheter till sanering av befintliga verksamhetsområden.
- **+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser:**
 - variation av rekreativa kvaliteter genom förslag på stärkt utbud i markanvändningskartan.
 - funktionsintegrering och tillgång till mötesplatser inom tätorterna genom förslagen till placering av ny bebyggelse och nya funktioner.
 - då planerad bebyggelse inte sammanfaller med riskområden för ras och skred.
- **- 1, risk för små negativa konsekvenser:**
 - rekreativa funktioner inom tätorterna om de placeras på avskilda/ensliga platser med risk att de upplevs öde och otrygga och därmed inte används.
 - landskapets karaktär och kulturhistoriska anknytning om principerna kring byggnation enligt traditionell byggnadsstruktur inte konkretiseras/förtydligas för att säkra upp att de efterföljs.
 - om bebyggelse och viktiga funktioner placeras på andra sidan trafikbarriärer.
 - att fler utsätts för buller i samband med förtätning i kollektivtrafknära lägen.
- **- 2, risk för märkbart negativa konsekvenser:**
 - för människors hälsa och säkerhet med förorenad mark och översvämningsrisk i Örsundsbro.

Förslag på åtgärder för ökad hållbarhet

- Det är viktigt att kommunen följer upp sitt genomförande och prioriterar bebyggelseutvecklingen i tätorterna. Det gäller också att säkerställa att en hållbar och effektiv kollektivtrafik utvecklas parallellt med bostads- och verksamhetsutveckling samt en integrering av gång- och cykelvägnätet mellan nya och befintliga områden.
- Ta fram en grönstrukturplan eller en ekosystemtjänstkartläggning som pekar ut viktiga områden att bevara samt ta fram åtgärdsförslag om vad som krävs för att stärka grönblå strukturen för biologisk mångfald och ekologiska spridningssamband på land och vatten.
- Ta fram en klimatanpassningsplan för att tydliggöra risker och arbeta med relevanta åtgärdsförslag för hela kommunen, särskilt viktigt för samhällsviktiga funktioner.
- Ta fram en strategisk plan för långsiktig och hållbar energiförsörjning.

Innehåll

Sammanfattning	3
DEL 1: planen och processen	13
Inledning	14
Miljöbedömningsprocessen	15
DEL 2: bedömning av konsekvenser	23
Metodik för bedömning av konsekvenser	24
Konsekvensbedömning av nollalternativ	26
Konsekvensbedömning av planförslaget	28
Riksintressen, miljö kvalitetsnormer och lagskydd	57
Hållbarhetsmål	61
Kumulativa effekter	65
Uppföljning och åtgärder för ökad hållbarhet	67
Referenser	69

DEL 1: planen och processen

Inledning

Det här dokumentet utgör en hållbarhetsbedömning inklusive miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för Enköpings kommuns nya översiktsplan. Ambitionen har varit att miljöbedömningsprocessen ska omfatta ett brett spektrum av sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter av den utveckling som presenteras i förslag till ny översiktsplan. Därför görs en hållbarhetsbedömning (inklusive MKB) för planförslaget. Hållbarhetsbedömningen syftar till att identifiera och konsekvensbedöma de delar av planen där det föreligger risk för att betydande miljöpåverkan kan uppstå, samt andra aspekter som har stor betydelse för hållbar utveckling.

Miljöbedömningsprocessen har genomförts i samarbete och parallellt med planens framtagande. Genom en första granskning av den preliminära planhandlingen har förslag på åtgärder för ökad hållbarhet identifierats som på flera punkter legat till grund för justering av planen.

Miljöbedömningsprocessen

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning

Undersökning

Enligt miljöbalken kapitel 6 ska en miljöbedömning genomföras för planer och program som upprättas av myndigheter eller kommuner och som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Miljöbedömningen består av ett antal lagreglerade steg som bland annat omfattar behovsbedömning, avgränsning och samråd. En översiktsplan omfattas i stort sett alltid av kravet på miljöbedömning. För att utvidga och fördjupa hållbarhetsperspektivet har avgränsningen utvidgats till att inkludera även sociala och ekonomiska faktorer. Hållbarhetsbedömningen uppfyller plan- och bygglagens krav om konsekvensbedömning och miljöbalkens krav på miljökonsekvensbeskrivning.

Samråd och förankring

Hållbarhetsbedömningen har pågått parallellt med förslagsarbetet. Som en del i arbetsprocessen har en nulägesbeskrivning tagits fram. Under miljöbedömningsprocessen har de avvägningar som gjorts mellan olika inriktningar under planprocessen kontinuerligt dokumenterats. Detta har gjorts i syfte att visa hur miljöaspekter integrerats i planeringen så att en hållbar utveckling främjas.

Ett avgränsningssamråd har genomfört med Länsstyrelsen i Uppsala under 2021 och kommunen har under 2023 fått bekräftat från länsstyrelsen att detta avgränsningssamråd fortsatt är aktuellt. Under arbetet med översiktsplanen har kommunen genomfört dialogmöten med medborgare (2020-2021). Vid dessa tillfällen har medborgare lämnat sina synpunkter och sina behov med hjälp av digitala dialogkort. Resultatet från dialogmötena har sedan bidragit till att forma planförslaget. Innan dess arbetade kommunen fram ortsanalyser tillsammans med medborgare. Ortsanalyserna har varit viktigt planeringsunderlag för att utveckla de mindre tätorterna utifrån resultatet från dessa möten. Dialogen med politiska partier, nämnder och utskott samt politiska representanter från kommunala bolag har varit omfattande.

Kommunen har även samverkat med närliggande kommuner och med kommuner inom samarbetet 4 Mälarstäder.

Sakmässig avgränsning

En hållbarhetsbedömning som även inkluderar en miljökonsekvensbeskrivning har ett helhetsperspektiv. Planens påverkan bedöms i ett vidare perspektiv där konsekvenser för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet analyseras. I bedömningsmodellen kombineras indikatorer för hållbar utveckling med bedömningskriterier kopplade till Agenda 2030, de nationella miljö- och folkhälsomålen och konventioner såsom landskapskonventionen, barnkonventionen och konventionen om biologisk mångfald.

Den del av hållbarhetsbedömningen som utgörs av en formell miljökonsekvensbeskrivningen, enligt 6 kapitlet miljöbalken, markeras i dokumentet med lila markeringar i vänstermarginalen. Dessa textavsnitt utgör även en viktig del av hållbarhetsbedömningen.

Betydande miljöpåverkan

I kommunens avgränsningsområdet med länsstyrelsen bedömdes översiktsplanen kunna medföra betydande miljöpåverkan. I samrådet ansågs främst följande miljöaspekter vara relevanta att belysa i en kommande miljöbedömningsprocess:

- Friluftsliv och rekreation
- Mälaren som dricksvattentäkt
- Klimatanpassning, hantering av översvämning, skyfall, ras och skred, värmeböljor
- Störningar och risker, elektromagnetiska fält

Geografisk avgränsning

Geografisk avgränsning för miljöbedömningen motsvaras generellt av hela kommunen, med undantag av det område som omfattas av fördjupad översiktsplan för Enköpings stad. Vissa aspekter har sådan karaktär att påverkan kan behöva beaktas utifrån eller utanför den egna kommungränsen.

De frågor som kommer belysas i ett regionalt, mellanregionalt eller mellankommunalt perspektiv är följande:

- Areella näringar, jord och skogsbruksmark
- Kulturmiljö och landskapsbild, inklusive riksintressen
- Naturmiljö, inklusive riksintresse, skyddad natur samt strandskydd
- Miljökvalitetsnormer (MKN) för ytvatten och Mälaren
- Rekreation och friluftsliv, inklusive riksintressen samt strandskydd
- Klimatanpassning, översvämning ytvatten och skyfall samt skred, ras och erosion
- Hälsa och säkerhet

Tidsmässig avgränsning

Hållbarhetsbedömningen följer i huvudsak översiktsplaneförslagets tidsmässiga avgränsning med tidshorisont 2040. För klimatpåverkan och klimatanpassning tillämpas ett längre tidsperspektiv kopplat till bebyggelsens livslängd.

Plan och alternativ

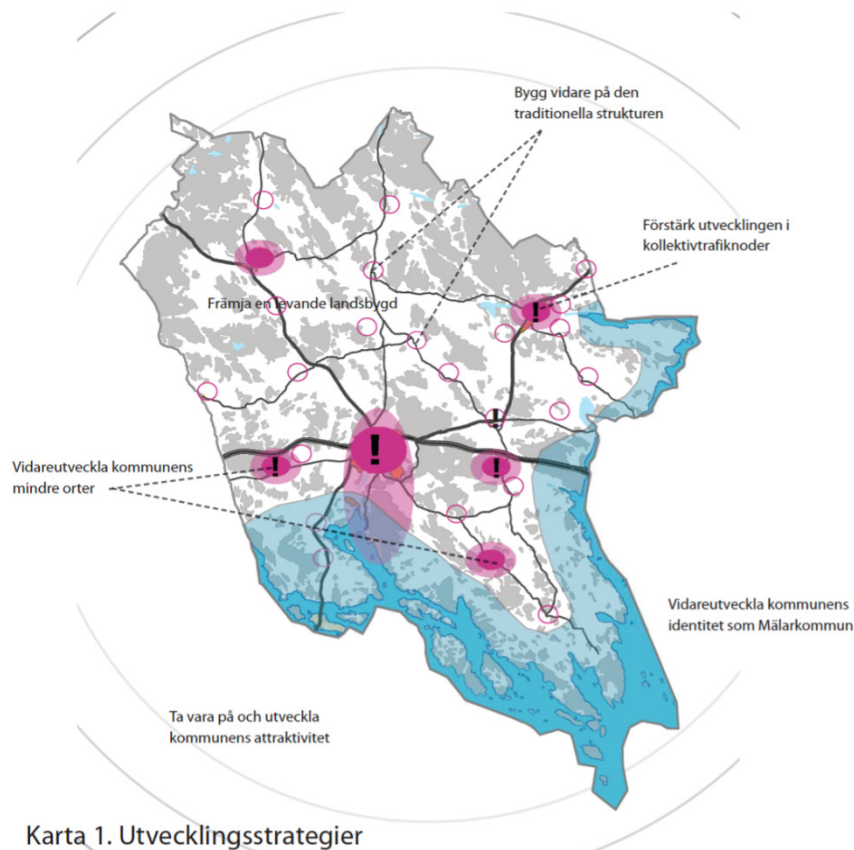
Nollalternativ

I en miljökonsekvensbeskrivning ska alternativa sätt att uppnå målet och syftet med en plan eller ett program beskrivas och bedömas. Det utgör en central del i miljöbedömningsprocessen som syftar till att identifiera vilket genomförande och markanspråk som är lämpligast ur miljösynpunkt. I miljöbalken formuleras detta som att en miljökonsekvensbeskrivning ska "innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd". Arbetet med alternativ är viktigt för att genom olika vägval sträva efter en hållbar utveckling och visa på de olika miljöeffekter som alternativen kan medföra.

Nollalternativet innebär att samhällsutvecklingen sker enligt nu gällande översiktsplan 2030 och de fördjupade översiktsplanerna (FÖP) för Enköpings stad, Örsundsbro, Grillby och Hummelsta.

Öp 2030 innehåller sex utvecklingsstrategier som sammantaget ska dessa leda till en positiv utveckling av kommunens tätorter och landsbygd samtidigt som höga natur- och kulturvärden bevaras.

Översiktsplanens utvecklingsstrategier är *Vidareutveckla kommunens mindre orter, Bygg vidare på den traditionella strukturen, Främja en levande landsbygd, Förstärk utvecklingen i kollektivtrafiknoder, Vidareutveckla kommunens identitet som Mälarkommun och Ta vara på och utveckla kommunens attraktivitet.*

Karta 1. Utvecklingsstrategier

Figur 1. Karta från ÖP2030, Enköpings kommun 2014.

Då det finns fördjupade översiktsplaner för Enköpings stad och tre av tätorterna skiljer sig inte nollalternativet sig så mycket från huvudalternativet. Nollalternativet har mer tillåtande utbyggnadsområden och fler utpekade området på jordbruksmark.

Alternativ planinriktning

I arbetet med översiktsplanen har avvägningar kring bebyggelseutveckling, infrastruktur och verksamheter med mera gjorts. Jordbruksmark tas bara i anspråk där kommunen motiverar ett samhällsviktig intressen i såväl tätort som landsbygd. Dessa samhällsviktiga intressen är nybyggnation eller ombyggnation av skola eller förskola, och komplettering av bostadsbestånd som saknas på orten idag. På landsbygden så innebär det även här skärpta krav kring anspråkstagande av jordbruksmark. Det är endast möjligt om det är ett samhällsviktigt intresse.

På grund av orternas olika förutsättning har inte alla orter samma möjlighet att växa. Det är inte heller hållbart ekonomiskt eller ekologiskt varför kommunen har prioriterat tillväxten till några av orterna. Kommunen motiverar sina val under planeringsförutsättningar för varje ort. Det finns en sammanvägd prioritering mellan orterna och en tydlig utbyggnadsplan.

Kommunen har hanterat alternativ genom att gå igenom alternativa placeringar till bostäderna som de pekat ut och baserat respektive orts utbyggnation på hur förutsättningarna på den orten är, både servicemässigt och markresurser. Områden som innebär höga kostnader för kommunen har tex valts bort eller prioriterats ned.

Kommunen ser inte att det finns ett behov av verksamhetsområden i alla tätorter. I vissa fall beror det på att det finns närliggande verksamhetsområden som täcker den efterfrågan nu och på sikt. Begränsad efterfrågan betyder att kommunen inte behöver ta ny mark i anspråk. Den mesta av verksamheten kommer att utvecklas inom den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad.

Det är inte heller ekonomiskt eller ekologiskt hållbart att fortsätta en spridd bebyggelse på landsbygden varför kommunen arbetat fram planeringsprinciper för lokaliseringssprövning för byggande på landsbygden. Här ingår krav på placering, utformning och lokalisering för att förstärka landsbygdens värden och för ökad hållbarhet.

Även under kommande arbete med en Vattenförsörjningsplan kommer prioritering av områden göras.

Anpassningar av planen under miljöbedömningsprocessen

- Revidering och minskningar av utvecklingsområden i respektive tätort har genomförts för att tydligare kopplas till befolkningsprognos och utvecklingsstrategier.
- Bättre och tydligare beskrivning av den övergripande och sammanhängande grön- och blåsstrukturen och viktiga samband och kopplingar både för rekreation/friluftsliv och djur- och växtliv.
- Koppling och förhållande mellan omlandet runt tätorterna är beskrivet.
- LIS-områden har minskat till yta och tydligare beskrivningar av att anläggningarna ska gynnar besöksnäring.
- Större hänsyn till jordbruksmark och kulturlandskapsvärden på landsbygden
- Precisering av cykelstråk för tätorterna som gynnar hållbart resande.
- Bättre förutsättningar för barn och ungdomar rörelsefrihet.

Planförslag

Mål och strategier

Översiktsplanen visar kommunens långsiktiga vilja och vision för hur kommunen ska utvecklas. Översiktsplanens mål sammanfattas i fyra utvecklingsmål. Sammantaget ska dessa leda till en positiv utveckling av kommunens tätorter och landsbygd i balans med de värden som ska bevaras.

1. Ett hållbart, växande och attraktivt Enköping 2040
2. Enköping har goda livsmiljöer där du kan leva ett gott liv och där människor trivs
3. Enköping minskar sin klimatpåverkan, tar ansvar för vår natur och skapar motståndskraftiga miljöer
4. Enköping skapar förutsättningar för tillväxt och utveckling samtidigt som vi hushåller med våra resurser

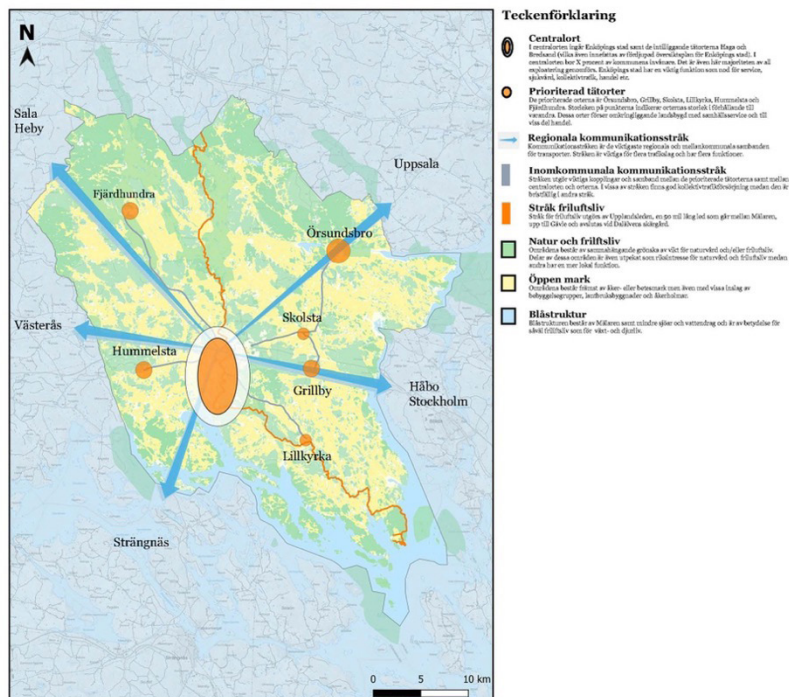
Utöver kommunens mål finns en rad olika styrdokument som vägleder kommunen i efterföljande planer och beslut. Översiktsplanen har en längre tidshorisont än flera av dessa andra strategiska dokument. Planstrategin har tagits fram genom att utgå ifrån befintliga och gällande kommunala strategiska planer samt parallellt framtagna strategiska dokument. Översiktsplanen hänger på så vis ihop med kommunens andra mål och översiktsplanen motsäger dem inte. Även nationella och regionala mål och planer har legat som grund för planstrategin.

Kommunens vision

Enköpings vision är att vara en inspirerande plats med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör. Visionen innebär bland annat att kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Att kommunen driver högklassiga miljöprojekt och hushåller med jordens resurser och att hållbar miljö och energi ingår som en självklarhet i allt samhällsbyggande. Enköping ska vara bra på miljöarbete och visa att man kan växa, bli fler och ändå minska miljöpåverkan.

Utvecklingsinriktning

Fram till 2040 beräknas kommunen bli 12 000 fler invånare. Utvecklingsinriktningen beskriver de viktigaste funktionerna och sambanden som påverkar kommunens långsiktiga utveckling och där kommunen vill prioritera utvecklingsinsatser.

Utvecklingsinriktning i Enköpings kommun.

Enköpings stad är centralort

Den största befolkningstillväxten är tänkt att ske inom Enköpings stad. För staden finns en beslutad och aktuell fördjupad översiktsplan (2018). Inriktningen om att förtäta och omvandla områden ligger fast, för att dra nytta av redan gjorda investeringar i infrastruktur. En tätare stad kan även erbjuda fler bostäder och invånare, skapar ett större folkliv, understödja även befintlig service som handel och kollektivtrafik och tillskapa mötesplatser. En utmaning med förtätning är att säkerställa värdefulla naturområden och att inte försämrat kvalitén på luft, vatten och miljö. Den sociala hållbarheten ska också säkerställas bland annat genom att tillskapa mötesplatser och närnatur för olika målgrupper.

Tätorter

Efter centralorten är det de mindre tätorter som är viktiga att utveckla. Motiven är de samma som för Enköpings stad, i en mindre skala. Orter som Grillby och Örsundsbro har en positiv utveckling, den ska kunna fortsätta. Det är viktigt att Skolsta, Hummelsta, Lillkyrka och Fjärdhundra kan bibehålla service eftersom de är viktiga noder för sina invånare och för sitt omland.

Landsbygden

Enköpings kommun har en stor landsbygd och många byar. Fokus ska ligga på lokaliseringar som förbättrar förutsättningarna för att tillgodose behoven av service och infrastruktur och som anpassas och integreras med värdefull jordbruks- och rekreationsmark.

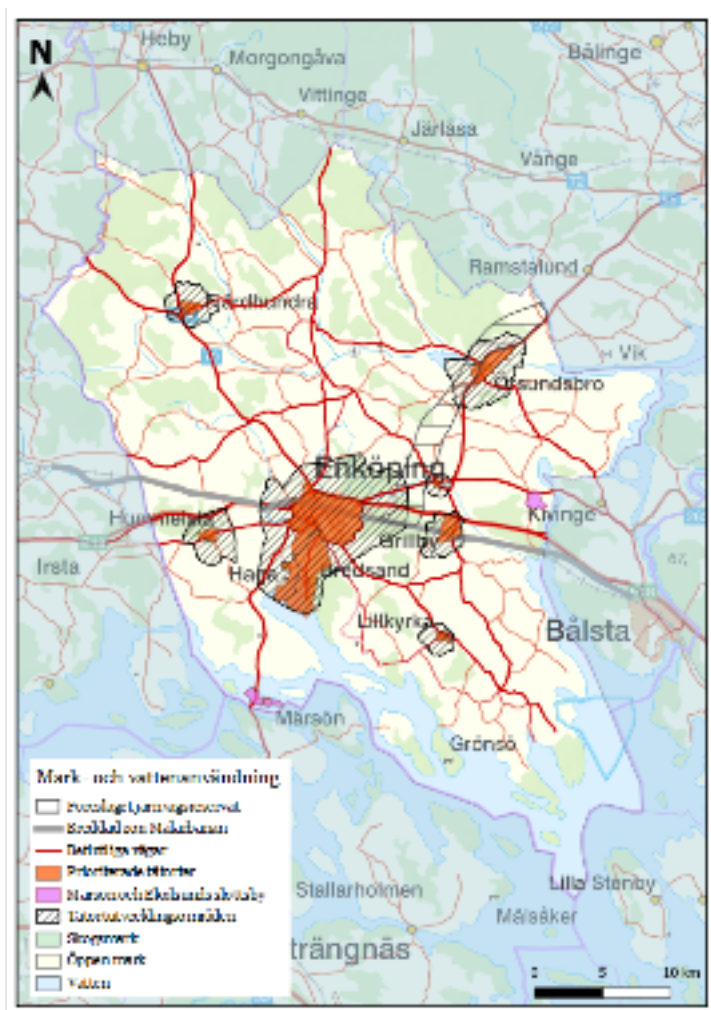
Kommunikation

För att möjliggöra geografisk närhet behöver infrastruktur och kommunikationer samplaneras med bebyggelseutvecklingen. Kommunen ska tillsammans med nationella och regionala aktörer utveckla hållbart resande i regionen. Kollektivtrafiken i Mälardalsregionen är en förutsättning för att regionen ska utvecklas.

Natur och friluftsliv

Enköpings kommun består av många olika värdefulla natur- och kulturmiljöer med olika funktioner. Kommunen ska fortsätta värna och stärka närhet och tillgång till grönstrukturer i staden, utveckla parkmiljöer, närhet till natur och friluftsliv i landskapet och utveckla friluftsliv för bättre folkhälsa. Kommunen ska även utveckla och stärka den övergripande blå- och grönstrukturen i samband med exploatering.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändning i Enköpings kommun.

DEL 2: bedömning av konsekvenser

Metodik för bedömning av konsekvenser

Bedömningsgrunder

I bedömningen av konsekvenser utgår Ekologigruppen från det värde som berörs, men också till miljöpåverkans relation till miljökvalitetsnormer och miljömål samt övriga hållbarhetsfaktorer. Konsekvenser har bedömts från noll till fyra för såväl positiva som negativa konsekvenser (Tabell 2).

Bedömningsgrunder

En fyrgradig skala används för beskrivning av planens positiva och negativa konsekvenser. Skalan grundar sig på en relation mellan effekternas omfattning och storleken på de värden som påverkas. Bedömningarna är ofta formulerade utifrån möjlighet till positiva konsekvenser eller risk för negativa konsekvenser. Detta då styrningen i planen inte är tillräckligt tydlig för att kunna göra en bedömning att det blir positivt eller att negativ påverkan kan undvikas.

Negativa konsekvenser	Positiva konsekvenser
- 4, mycket stora negativa konsekvenser Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.	+ 4, mycket stora positiva konsekvenser Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för regionen eller nationen i någon aspekt, eller för kommunen i flera betydande aspekter.
- 3, stora negativa konsekvenser Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera betydande aspekter.	+ 3, stora positiva konsekvenser Bidrar tydligt till att utveckla hållbarhetsprestanda för kommunen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i flera betydande aspekter.
- 2, märkbart negativa konsekvenser Försämrar tydligt hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i mindre betydande aspekter.	+ 2, märkbart positiva konsekvenser Bidrar tydligt till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen eller kommundelen i någon betydande aspekt, eller för stadsdelen eller kommundelen i mindre betydande aspekter.
- 1, små negativa konsekvenser Försämrar i någon mån hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.	+ 1, små positiva konsekvenser Bidrar i någon mån till utveckling av hållbarhetsprestanda för stadsdelen, kommundelen eller helt lokalt.

Tabell 2. Ekologigruppens konsekvensskala som sträcker sig från mycket stora positiva konsekvenser (+ 4) till mycket stora negativa konsekvenser (- 4).

Hållbarhetsverktyget Indikatorer för hållbar stadsutveckling

För en sammanfattande utvärdering av planens och nollalternativets möjligheter till hållbar utveckling, används Ekologigruppens hållbarhetsanalys och bedömningsverktyg EKOguide - Indikatorer för hållbar stadsutveckling, med kompletteringar och justeringar för ÖP-nivå.

Verktyget är uppbyggt kring tolv hållbarhetsfaktorer som representerar de olika aspekterna av ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Verktyget förhåller sig till planer för fysiska strukturer och faktorerna är valda utifrån huruvida just strukturen som förmedlas i planen möjliggör en hållbar utveckling. Varje hållbarhetsfaktor delas i sin tur upp i delfaktorer för att beskriva de strukturer som utgör faktorernas faktiska hållbarhet. Syftet är att ge en helhetsbild av vad som kan stärka respektive motverka hållbarheten för tolv olika hållbarhetsfaktorer inom social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Planförslagets konsekvenser bedöms utifrån delfaktorerna som sen sammanfattas utifrån de tolv övergripande hållbarhetsfaktorerna. En närmre beskrivning av varje hållbarhetsfaktor samt delfaktorer återfinns i konsekvensbedömningskapitlet. Som inledning till hållbarhetsfaktor finns en ruta där delfaktorerna som bedömningen utgår ifrån listas.

En samlad visualisering av planförslagets hållbarhetsbedömning görs genom att föra in resultaten i ett värderingsdiagram (Ekologigruppen AB, 2022).

Förutsättningar för bedömningar

En avgörande förutsättning för de bedömningar som gjorts i denna rapport är att de planeringsprinciper som presenteras i planförslaget följs och vidareutvecklas i kommande planerings- och utvecklingsarbete samt att gällande lagstiftning och prövningsprocesser tillämpas och följs.

Osäkerhet i konsekvensbedömningar

I samrådsskedet har planförslagets konsekvenser i första hand bedömts utifrån den övergripande fysiska strukturens möjlighet att bidra till en hållbar utveckling. Plandokumentet är ett strategiskt dokument på en översiktlig nivå och det är inte juridiskt bindande. Bedömning av översiktsplanens konsekvenser görs därför baserat på vilka möjligheter till positiv påverkan eller risk för negativ påverkan som åtgärderna medför. Bedömningarna baseras på de antaganden om framtiden som planhandlingen presenterar och relevanta omvärldsfaktorer utifrån nuläget.

Där det finns osäkerheter i bedömningarna, kopplade till planförslagets genomförande, belyses vikten av att olika delar av planens utvecklingsförslag samordnas för att de positiva effekterna skall uppnås. Miljö- och hållbarhetsbedömningen motsvaras generellt av hela kommunen, med undantag av det område som omfattas av fördjupad översiktsplan för Enköpings stad.

Konsekvensbedömning av nollalternativ

Ekonomisk hållbarhet

I nollalternativet läggs ett fokus på Enköpings roll och relation till regionen och omvärlden, kommunens möjligheter att konkurrera med andra kommuner i frågor som boende, arbetskraft och näringsliv. Detta återspeglas i utvecklingsstrategier och riktlinjer. Bland annat ses de vattennära områdena som en konkurrensfaktor för kommunen i form av attraktiva boendemiljöer som också kan bidra till landsbygdsutveckling.

Det Mälarnära boendet är en av tre områdestyper som förslås för bebyggelseutvecklingen där landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden med bostadsbebyggelse pekas ut. Den lokala ekonomin kan stärkas genom fler boende och stärkt besöksnäring samtidigt som det också kan innebära utökade kommunala kostnader för utbyggnad av infrastruktur, VA och service.

Genom utvecklingsstrategin att förtäta och bygga vidare på befintliga strukturer och kollektivtrafiknoder kan befintlig infrastruktur nyttjas och underlag för transporter och service öka vilket är positivt ur både samhällsekonomiskt perspektiv och för lokal ekonomi.

Sedan ÖP 2030 har kunskapen och underlagen gällande klimatanpassning fördjupats. I nollalternativet är hanteringen av dessa frågor därför varit översiktlig, vilket innebär bristande styrning kring vilka risker som finns och hur kommunen avser hantera dessa. Dricksvattenförsörjning och avloppshantering är exempel på frågor som är viktiga i både nollalternativet och planförslaget, men där nollalternativet inte tar upp försörjningens och systemens robusthet i ett förändrat klimat.

Förslaget till vindkraftsetablering kan både ha positiva och negativa konsekvenser ur ekonomiskt perspektiv. Dels finns möjlighet till lägre energikostnader vilket kan vara bra för både privatpersoner, företag och kommunala verksamheter. Risken finns dock att områdena kring vindkraftsetableringarna blir mindre attraktiva vilket kan slå mot lokal ekonomi.

Ekologisk hållbarhet

Vindkraftsetablering som stärker kommunens energiproduktion riskerar samtidigt som att negativt påverka ekologiska värden.

Mälarnära boende riskerar att negativt påverka biologisk mångfald både på land och i vattenmiljön. Viktiga spridningssamband riskerar att påverkas negativt. Bristen på kollektivtrafik och service i det Mälarnära boendet innebär minskade möjligheter till hållbart resande.

Social hållbarhet

I nollalternativet ligger fokus delvis på att stärka och utveckla underlag för service och kollektivtrafik i kommunens mindre orter, vilka i sin tur är viktiga serviceorter för landsbygden. Det är positivt för dessa platsers utveckling att kommunen lyfter dem och tydliggör ambitioner och riktning.

Bebyggelseutveckling föreslås också i starka kollektivtrafikstråk. Det skapar förutsättningar att stärka och även utveckla kollektivtrafiken genom ett stabilt och till och med ökat kundunderlag, vilket skulle gynna ett hållbart och jämlikt resande.

Trots brister i kollektivtrafik föreslås också en bebyggelseutveckling i de Mälarnära områdena eftersom de enligt förslaget utgör attraktiva boendemiljöer. Bristen på kollektivtrafik och service innebär dock att det kan bli svårt att kunna bo i dessa lägen utan bil, vilket i sin tur begränsar vilka som har möjlighet att bo där och kan därför ha en segregeringseffekt. Samtidigt som en utveckling i strandnära lägen kan gynna utvecklingen på landsbygden finns också risk att värdefulla rekreationsområden tas i anspråk.

Särskilt positivt är strategin att bygga vidare på den traditionella bebyggelsestrukturen genom att förtäta vilket förutom kollektivtrafik också kan bidra till ökat underlag för service. Det stöttar orterna i deras utveckling och attraktivitet genom att skapa möjlighet till större utbud av kulturella och kommersiella verksamheter. Genom att nyttja befintlig infrastruktur skapas också möjligheter till minskade kostnader för exploatering vilket ökar möjligheterna till billigare boende för fler, vilket kan bidra med att fler kan bo kvar i sin hemort. Att förtäta utifrån traditionella strukturen tar också hänsyn till Enköpings kulturhistoriska värden.

Konsekvensbedömning av planförslaget

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet bär upp stads- och bebyggelsestrukturens förmåga att generera ett mångformigt näringsliv med verksamheter och service, såväl inom tätorter som för areella näringar. Kommunens ekonomiska hållbarhet påverkas bland annat av tillgång till ett livskraftigt näringsliv, rörelse av människor (attraktionsförmåga för besökare och arbetskraft), näringsfrämjande miljöer och tillgång till infrastruktur för transport och kommunikation.

Starka arbetsgivare och ett varierande utbud av verksamheter och näringsliv inom en kommun bidrar till att mer levande stads- och landsbygdsmiljöer utvecklas, vilket i sin tur kan bidra med arbetstillfällen och skatteintäkter. I orter där det livskraftiga näringslivet är bundet till en eller få starka arbetsgivare finns det dock ökad risk för ekonomiska störningar om dessa av någon anledning lägger ner sin verksamhet. De areella näringarna med jord- och skogsbruk är den del av kommunens ekonomiska hållbarhet. Att motverka fragmentering eller exploatering av ytor med värde för areella näringar är därför av stor vikt. Den ekonomiska hållbarheten innefattar långsiktig samhällsekonomi, ekonomiska möjligheter att genomföra föreslagna byggprojekt och förutsättningar för en lokal ekonomi. I det här dokumentet kommer planförslagets ekonomiska hållbarhet analyseras utifrån följande hållbarhetsfaktorer:

- Lokal ekonomi
- Sociala tillgångar
- Långsiktig resursförvaltning
- Investeringsvilja och attraktiva regionala lägen

Lokal ekonomi

Delfaktorer för bedömning av lokal ekonomi

Bedömningen utgår från:

- Variation och lokalisering av näringsliv (turismnäring, jord- och skogsbruksnäring, marina näringar, industri, handel, logistik) och service.
- Lokal- och extern handel
- Klustring av verksamheter och service
- Riktlinjer och mål för näringsliv och service

Nuläge

Enköpings kommun befinner sig mitt i Sveriges tillväxtnav med närhet till tre starka arbetsmarknader, Stockholm, Uppsala och Västerås. Detta innebär att Enköping präglas av arbetspendling men också en robust lokal arbetsmarknad med starka näringar som IT-säkerhet, logistik, småföretagande och Försvarsmakten samt en levande landsbygd. Småföretagandet dominerar på marknaden och cirka 90 procent av alla företag i Enköping har fyra eller färre anställda. Drygt en femtedel av egenföretagarna är jordbrukare eller har serviceföretag kopplade till jordbruket.

Det är fler som väljer att pendla ut från kommunen för att jobba än vad det är personer som pendlar in till kommunen för att jobba. Ur ett ekonomiskt perspektiv är det fördelaktigt, då skatteintäkterna från dem som pendlar för att arbeta på annan ort tillfaller Enköpings kommun.

Turism och besöksnäringen växer inom hela Norra Mälarstrandsområdet och översiktplaneförslaget beskriver att det finns stora möjligheter för aktörer att tillsammans locka fler turister och besökare. Området Fjärdhundraland lyfts i förslaget till översiktsplan som en förebild som idag lockar ett stort antal besökare på grund av sin natur, sitt rika kulturarv, mathantverk, hantverk, aktiviteter och upplevelser. Företagandet anses i förslaget utgöra kittet i den levande landsbygden där landskapsbilden är av högsta betydelse.

Enköping är enligt förslaget till översiktsplan på god väg mot ett vältäckande fibernät. God tillgång till väl fungerande digital infrastruktur anses i förslaget bli viktigt för ett varierat näringsliv.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

● **+ 3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser genom att förlägga och flytta verksamhetsområden till mer ändamålsenliga platser, vilket gynnar både dessa verksamheters möjligheter och tätorternas attraktivitet för boende och näringsliv.

● **+ 2**, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser genom förslag på multifunktionella områden i centrala lägen som är attraktiva för både företag och arbetstagare.

+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser genom förslag att stärka LIS-områden för besökare samt cykelvägar vilket gynnar turismnäringen.

+ 2, möjligheter till märkbara positiva konsekvenser genom att jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och kulturvärden.

I förslaget till översiktsplan ligger ett fokus på hållbarhet gällande lokal ekonomi vilket till stor del kommer till uttryck i mål och förslag. Det fjärde målet i översiktsplanen handlar om att skapa goda förutsättningar för tillväxt och utveckling, och samtidigt hushålla med Enköpings resurser. I målet ingår att vara en attraktiv plats för att etablera, driva och utveckla företag. Kommunen ska också bedriva en aktiv markpolitik för att ha en planberedskap i enlighet med deras planeringsinriktning. Dessutom ska kommunen samverka med akademi och näringsliv för att stärka kompetensförsörjningen.

I förslaget pekas sex tätorter ut som viktiga servicenoder för sitt omland. Det är därför viktigt att tätorterna kan behålla och utveckla service och lokalt näringsliv. Jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och kulturvärden. Kommunen är också mån om att den växande besöksnäringen på landsbygden och vid Mälaren kan utvecklas och fortsätta att bjuda på ett rikt och kreativt kultur- och fritidsliv för invånare och besökare. LIS-områdena lyfts som möjlighet att utveckla kommunens strandnära lägen i syfte att främja allmänna intressen såsom turism, rekreation och friluftsliv.

Det är positivt att nya mer passande och ändamålsenliga platser för verksamhetsområden och industri föreslås intill större vägar och med buffertzoner intill bostadsbebyggelse i flera tätorter, vilket är viktigt för att tätorterna ska kunna utvecklas i en hållbar riktning. Det gynnar boende och särskilt barn att slippa

tung trafik och buller vilket gör livsmiljön mer trygg och attraktiv. När dessa centrala markytor frigörs skapas också möjligheter för service, näringsliv och flerbostadshus i attraktiva lägen vilket stärker den lokala ekonomin.

Det är positivt i de fall multifunktionella områden i markanvändningskartorna föreslås i de centrala delarna av tätorterna. Det betyder att arbetsplatser och mindre företag har möjlighet att etablera sig i lägen som är attraktiva för både arbetsgivare och arbetstagare genom sin närhet till kollektivtrafik och till varandra då fler rör sig här och utför sina vardagsärenden.

Förslaget att förbättra cykelnätet både inom och till tätorterna är mycket positivt både för besöksnäring och pendlare och är en fråga som bör prioriterats. Dessutom stämmer det väl med kommunens identitet som Sveriges närmaste kommun. Att stärka besöksnäringen och satsa på att ta del av den turism som Mälaren och landsbygden lockar till sig skulle kunna bidra till att stärka tätorternas lokala ekonomier, detta är dock inget som lyfts fram i förslaget.

Sociala tillgångar

Delfaktorer för bedömning av sociala tillgångar

Bedömningen utgår från:

- Näringsliv och lokala föreningar
- Tillgång till infrastruktur, service och rekreation
- Stadsstruktur och variation i bostadsbeståndet

Nuläge

Enköping har vissa sociala skillnader som kan skönjas geografiskt. På övergripande nivå kan sägas att landsbygden ligger över kommunsnittet för samtliga inkomstnivåer medan det varierar i ganska hög grad mellan tätorterna. Fjärdhundra tätort med omland har lägst inkomstnivåer inom planområdet. Tätorten tillhör en av kommunens mest socioekonomiskt utsatta områden och omlandet präglas av en åldrande befolkning och relativt höga ohälsotal. Fjärdhundra har även något sämre pendlingsläge till större arbetsmarknader än vad de andra tätorterna har.

Enköpings kommun växer befolkningsmässigt vilket enligt framtaget bostadsförsörjningsprogram kommer att innebära ett ökat behov av bostäder. Enligt kommunens prognos kommer tonåringar och äldre över 80 år vara de åldersklasser som kommer öka allra mest, procentuellt, fram till 2032. Bostadsbeståndet inom planområdet består till största delen av småhus, från 70–80 procent i tätorterna till 98 procent på landsbygden. Programmet föreslår en komplettering med flerbostadshus och framför allt bostadsrätter i tätorterna.

Enligt en marknadsundersökning kring hur invånarna anser sin nuvarande bostad motsvarar behov och önskemål så får boendeform och närhet till natur relativt höga värden. Närhet till fritidsaktiviteter

rankas något lägre och tillgången till kultur/nöjesutbud, butiker och service värderas ännu lägre. Boende i Fjärdhundra, Hummelsta och framför allt på landsbygden rankar tillgången till kollektivtrafik som låg. Alla tätorterna har grundskola men bara Fjärdhundra och Örsundsbro har upp till årskurs 9. I övriga områden behöver barnen ta sig till Enköpings stad från årskurs 7. Här finns också kommunens enda gymnasieskola. Undersökningen visar dock att invånarna generellt är nöjda med tillgången till skola.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

● **+ 3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser genom förslagen att komplettera bostadsbeståndet vilket möjliggör en större variation av bostäder. Detta ökar möjligheten för fler att bosätta sig där och stärker den sociala tryggheten.

+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser genom förbättrade kommunikationer för gång-, cykel och kollektivtrafik inom och till tätorterna vilket stärker tillgången till samhällsresurser vilket ger ökade livschanser och stärker en jämlik folkhälsa.

● **+ 2**, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser med stärkt central bebyggelse och mötesplatser samt gång- och cykelvägar som gör att fler har chans att se varandra - vilket ökar trygghet och social sammanhållning. Detta stärker också lokala näringslivet.

Planförslaget bedöms ge många positiva konsekvenser för sociala tillgångar om planeringsprinciperna och de konkreta förslagen genomförs. Översiktsplanen har ett extra fokus på jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv vilket också genomsyrar hela styrdokumentet.

På det stora hela syns principerna i förslagen för tätorterna. Särskilt positivt är:

- Förslagen att förtäta inom tätorterna och på redan ianspråktagen mark samt att komplettera bostadsbeståndet vilket möjliggör låga/lägre produktions- och boendekostnader och en större variation av bostäder. Detta ökar möjligheten för fler att bosätta sig där och stärker den sociala tryggheten.
- Förslagen till mångfunktionella områden i de centrala delarna av tätorterna och till förbättrade kommunikationer för gång-, cykel och kollektivtrafik inom och till tätorterna vilket stärker tillgången till samhällsresurser vilket ger ökade livschanser.
- Förbättrade möjligheter att gå- och cykla, lägre hastigheter samt utveckling av parker, lekpark och idrottsplatser inom tätorterna innebär förbättrad tillgänglighet till rekreation och stärker förutsättningar till en ökad och mer jämlik folkhälsa. Det stärker också barnens rörelsefrihet.
- Med fler som rör sig i tätorternas centrala delar ökar chansen att korsa varandras stråk i vardagen - att se varandra och bli sedd - vilket ökar trygghet och social sammanhållning. Trygghet är inte minst en jämställdhetsfråga.
- Satsningar på tätorterna och bra kommunikationer förbättrar möjligheterna till att möta dagens investeringsbehov inom förskolor och skolor samt äldreboende.
- En social mångfald ger förutsättningar för bland annat utveckling av det lokala näringslivet och en variation av kulturella initiativ.
- Utvecklingen av tätorterna och förbättrad tillgänglighet till dem via cykel och kollektivtrafik är också positivt för övriga landsbygden som lättare kan ta del av fördelarna så som ökad service och ökat utbud av bostäder.

I vissa fall följs dock inte dessa principer. Det saknas också en beskrivning hur naturreservat och friluftsvärderna vid Mälaren kan göras mer tillgängliga för allmänheten via cykel och kollektivtrafik. Den ökande mängden äldre över 80 år är en fråga som förslaget till översiktsplan inte lyfter och som behöver hanteras.

Långsiktig resursförvaltning

Delfaktorer för bedömning av långsiktig resursförvaltning

Bedömningen utgår från:

- Effektiv markanvändning och resilienta tekniska system
- Matproduktion
- Dricksvattenproduktion
- Produktion av material
- Klimatanpassning

Nuläge

Enköpings kommuns läge centralt i Mälardalen ger tillgång till flera stora arbetsmarknader inom pendlingsavstånd; Stockholm, Uppsala och Västerås. Genom kommunen löper flera större trafikleder som binder samman dessa orter och skapar förutsättningar för en resurseffektiv utveckling.

Vid utveckling av kommunen är det viktigt att behålla och lyfta fram de värden som idag gör områden unika. Samtidigt är det viktigt att utveckla möjligheterna för att skapa effektiv och resilient service, teknisk försörjning och infrastruktur. Ny bebyggelse bör ansluta till befintliga bebyggelsekluster för att stärka dessa strukturer. Det är också viktigt vid ny bebyggelse att inte bygga igen eller fragmentera de landskapsstrukturer för ekosystemtjänster som finns, såsom strandmiljöer, ängs- och betesmark som är viktiga för både för växt- och djurliv samt viktiga områden för det rörliga friluftslivet.

Jordbruket är en stark näring inom kommunen. Landskapet präglas till stor del av de öppna och flacka åkermarkerna och flera av kommunens mindre orter ligger mitt i odlingslandskapet. Detta för med sig många kvaliteter men innebär samtidigt begränsningar för flera orters möjlighet att växa ytmässigt. Alla tätorter i planområdet, men undantag av Örsundsbro, är att betrakta som små med begränsat underlag för att upprätthålla samhällelig service. Detta innebär utmaningar i fråga om effektiv markanvändning, infrastruktur, tillgång till service, teknisk försörjning och kollektivtrafik.

Dricksvattenförsörjning och hantering av dag- och spillvatten är en fråga kommunen arbetar med att lösa. Klimatförändringarna med extrema väderhändelser som skyfall och värmeböljor riskerar att påverka dricksvattenförsörjningen och hantering av avloppsvatten genom breddning, försämrad vattenkvalitet och vattenbrist med mera. Mälaren, som är en viktig dricksvattentäkt i hela Mälardalsregionen riskerar att påverkas av brunifiering, brackvatteninträngning genom höjd havsnivå, ökad algblooming och ökad förekomst av bakterien Legionella vid högre temperaturer. Det finns fyra kommunala dricksvattentäkter och fyra kommunala avloppsreningsverk. Ett av reningsverken planeras att ersättas av ett nytt för att öka kapaciteten och klara strängare miljökrav. Arbetet pågår också med översyn av vattenskyddsområden och ett nytt dricksvattenverk med ökad kapacitet och högre driftssäkerhet planeras utanför Enköping. I kommunens dagvattenplan beskrivs åtgärder för dagvattenhantering. Denna ska kompletteras med skyfallskarteringar i samband med framtagande av vattentjänstplan. Dricksvattenförsörjningen fungerar

för kommunens orter och kommer att förstärkas ytterligare när nya dricksvattenverket byggs.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

+ 2, möjligheter till effektiv markanvändning genom prioritering av utveckling med förutsättningar för service och infrastruktur, både i tätorterna och på landsbygden.

+2, Möjlighet till märkbara positiva konsekvenser för dricksvattenförsörjningens robusthet och minskad miljöpåverkan vid utveckling av avloppsreningsverk.

+2, Möjlighet till märkbara positiva konsekvenser för överkomliga tröskelinvesteringar och byggnadskostnader genom utveckling i infrastruktur- och kollektivtrafiknära lägen i kommunens mindre tätorter.

+2, Möjlighet till märkbara positiva konsekvenser för robusthet mot höga flöden och översvämning vid skyfall genom åtgärder för naturlig infiltration och restaurering av våtmarksområden.

+1, Möjlighet till små positiva konsekvenser genom riktlinjer för klimatanpassning kopplat till översvämning för ny bebyggelse.

-2, Risk för märkbara negativa konsekvenser på befintlig bebyggelse och infrastruktur kopplat till förändrat klimat med exempelvis ökad risk för skyfall och värmebölja om inte risk och möjliga anpassningar utreds.

Planförslaget innebär en förtätning och utveckling främst i tätorterna, med tillgång till och förutsättningar för, service, infrastruktur för VA samt kollektivtrafik. Planens genomförande innebär möjligheter till effektiv markanvändning genom positiva konsekvenser för förbättrad service och infrastruktur samt mer resilienta tekniska system genom ökat kundunderlag.

På landsbygden ska bebyggelsen koncentreras till noder och stråk för att förstärka underlag för kommersiell och offentlig service samt hushålla med markresurser.

Samtidigt innebär planförslaget en risk för ökning av antalet ohållbara transporter och minskad tillgång till service om utbyggnad av kollektivtrafik och tillgängliggörande av service inte genomförs i samma takt som bostadsbyggandet. De risker som finns är i övrigt primärt kopplade till hur själva exploateringarna görs i ett genomförandeskede; hur grön- och blåstrukturen prioriteras och om service- och bostadsutveckling kan utvecklas parallellt med att effektiv kollektivtrafik och infrastrukturkopplingar samt anslutning till tekniska system byggs utifrån ett landsbygdsperspektiv. Det är därför positivt att översiktsplanen föreslår att en utbyggnadsplan tas fram samt att översiktsplanen ska följas upp.

I planförslaget framgår vilka områden som kräver utbyggnad av VA i samband med nybyggnation av bostäder. Planförslaget har också riktlinjer kring var och hur ny bebyggelse får planeras kopplat till risk för översvämningar, samt riktlinjer för att spara/skydda områden med naturlig infiltration och att arbete med exempelvis restaurering av våtmarker för att motverka flödestoppar i vattendrag. Det finns inte tydliga strategier för hur befintliga samhällsfunktioner, såsom fiber och kommunikationer skall upprätthållas i ett förändrat klimat med ökad risk för översvämningar.

I planförslaget förtydligas att ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark enbart får ske om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 4 §. Det vill säga om det behövs för att tillgodose väsentliga

samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. I planförslaget redovisas översiktligt det väsentliga samhällsintresset och varför alternativ lokalisering inte är möjlig kopplat till de utvecklingsområden och planreserver som lokaliserats på jordbruksmark.

Investeringsvilja och attraktiva regionala lägen

Delfaktorer för bedömning av investeringsvilja och attraktiva regionala lägen

Bedömningen utgår från:

- Attraktivt läge och identitet
- Överkomliga tröskelinvesteringar och byggnadskostnader
- Marknadsflexibilitet

Nuläge

Enköpings kommun karaktäriseras av sitt läge norr om Mälaren med Enköping som centralort mitt i kommunen och Stockholm, Uppsala, Västerås och Sala inom räckhåll i olika väderstreck. De tätorter som utöver centralorten pekas ut som utvecklingsområden ligger alla utom Lillkyrka längs med de stora trafiklederna som knyter samman Enköping med dessa städer. Detta ger i utgångspunkt goda möjligheter till pendling och utveckling av verksamheter.

I flera av orterna finns en stark gemenskap och lokal identitet. Närhet till Mälaren, rekreativa skogsområden och rik kulturhistoria är värden som skapar attraktivitet. Detta i kombination med tillgången till flera större arbetsmarknader, och efterfrågan på fler bostäder inom regionen, gör stora delar av kommunen intressant för investeringar.

Flera av de utpekade tätorterna är dock små med i dagsläget bristfällig kollektivtrafik och delvis sovstadskaraktär. En utveckling som leder till större befolkningsunderlag kan medföra positiva effekter för bland annat kollektivtrafik och service, samt ett större kundunderlag för verksamheter. Samtidigt kan de ekonomiska tröskeleffekterna vara höga för investeringar inom bland annat vatten- och avlopp, offentlig verksamhet och kollektivtrafik. Kvaliteter som bygemenskap, närhet till natur och landsbygds känsla är starka och är viktiga att ta vara på.

Både i orterna och på landsbygden är jordbruksnäringen betydelsefull som verksamhet. I flera av tätorterna och på landsbygden begränsas möjligheten till expansion av jordbruksmarkens utbredning.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

+3, Möjlighet till stora positiva konsekvenser för bevarande av kommunens attraktivitet och identitet genom att identifiera, beskriva och värna kulturmiljöer och landskapets karaktärer samt byarnas enskilda identitet.

- **+2**, Möjlighet till märkbara positiva konsekvenser för investeringsvilja och attraktivitet om utveckling sker i strategiska lägen och leder till ökat underlag för kommersiell och offentlig service.
- **+1**, Möjlighet till små positiva konsekvenser för lokal ekonomi genom utveckling av verksamhetsområden i strategiska lägen.
- **-2**, Risk för märkbara negativa konsekvenser för investeringsvilja och attraktivitet om utveckling sker på bekostnad av kommunens värdehöjdande kvaliteter utan att andra kvaliteter, såsom ökad service, ökar i motsvarande grad.

Det finns ett behov i regionen av fler bostäder. Den utveckling i strategiska lägen som i översiktsplanen föreslås i kommunens mindre tätorter kan vara en del av lösningen på det. Kommunen har en planeringsprincip som anger att ny bebyggelse ska koncentreras till noder och stråk som underlättar tillgång till befintlig samhällsservice. De tätorter som lyfts fram för ökad bebyggelse ligger i huvudsak längs med befintlig transportinfrastruktur med möjlighet att utvecklas. Utveckling längs med infrastrukturstråk skapar förutsättningar för att bibehålla eller utveckla kommersiell och kommunalt finansierad service.

De orter som ingår i planförslaget, med undantag av Örsundsbro, är dock mycket små. De ekonomiska tröskeleffekterna riskerar att vara höga för investeringar inom bland annat vatten- och avlopp, offentlig verksamhet och kollektivtrafik.

Generellt präglas tätorterna i planförslaget av småhusbebyggelse med brist på flerbostadshus och färre bostäder för unga och äldre. Vid planering av ny bebyggelse föreslås bostadsutbudet kompletteras och varieras för att skapa en större variation och ge möjlighet till flyttkedjor.

I planförslaget finns beskrivningar av landskapets identitet och värden i Enköpings kommun. Även de ingående tätorterna beskrivs utifrån vad som kännetecknar dem och vad man är stolt över lokalt. Planförslaget presenterar även inriktning för hur bebyggelse på landsbygden ska tillåtas samt när detaljplan ska krävas. Planförslaget presenterar därmed en grund för att fortsatt utveckling bidrar till stärkt attraktivitet och identitet.

Förslag till åtgärder för ökad ekonomisk hållbarhet

- Multifunktionella områden bör ligga centralt och strategiskt med god tillgång till gång- cykel och kollektivtrafik. Eftersom tätorterna är små bör de multifunktionella områdena inte spridas ut. Genom att koncentrera flerbostadshus, butiker, service och mötesplatser så att de ligger nära varandra skapas bättre förutsättningar för ett mer levande tätortscentrum som gynnar lokal ekonomi.
- Se över möjligheterna att stärka tätorterna utifrån besöksnäringssperspektiv. Det kan exempelvis finnas möjligheter att utnyttja Mälarens och Fjärdhundralands dragningskraft, ta vara på Enköpings kulturmiljöer eller ta vara på möjligheterna som nya cykelleder kan bidra med för att stärka cykelturism.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämlikt samhälle där människor har lika möjligheter att ta del av samhället och kan leva ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Social hållbarhet inbegriper förutsättningar för mänskliga möten, trygghet och säkerhet, idéutbyten och lokalt engagemang. Kulturella ekosystemtjänster som bidrar med immateriella värden, så som miljöer för upplevelser, lärande, kunskap och rekreation inkluderas i värderingen av sociala hållbarheten.

För att sociala resurser som kreativitet och mångfald ska komma samhället till godo behöver aspekter som trygghet, säkerhet och hälsa vara tillgodosedda. Den fysiska planeringen måste därför ta hänsyn till alla människors behov och säkerställa deras rättigheter. Hälsosfrämjande bebyggda miljöer är en viktig bidragande faktor till möjligheten att skapa en socialt hållbar utveckling.

Social hållbarhet kommer att analyseras utifrån följande hållbarhetsfaktorer:

- Rekreation
- Identitet
- Möten, trygghet och engagemang
- Hälsa och säkerhet

Rekreation

Delfaktorer för bedömning av rekreation

Bedömningen utgår från:

- Tillgänglighet till tätortsnära grönområden
- Tillgänglighet till friluftsområden
- Sammanhängande gröstruktur på lokal och kommunal nivå
- Variation av rekreativa kvaliteter

Nuläge

Enköpings kommun har småbrutet kulturlandskap med många mindre skogsområden och vidsträckta åkrar. I söder ligger Mälarens stränder, vikar, fjärdar och öar. På sina håll finns inslag av skogsmarker och hagmarker med höga naturvärden. Upplandsleden sträcker sig från söder till norr, genom hela kommunen och längs sin väg passerar den många av kommunens natur- och kulturområden. De flesta naturreservaten liksom riksintressena friluftsliv och rörligt friluftsliv ligger i södra delen av kommunen vid och på öar i Mälaren. Vid Mälaren finns också flera badplatser, men inåt landet skiljer sig tillgången till bad åt mellan tätorterna. Kommunen har ett rikt småbåtsliv som lockar både Enköpingsbor och utomstående. I närheten av kommunens tätorter finns ett flertal naturområden med motionsspår och andra friluftsanläggningar som underlättar för naturkontakt och rekreation. Ofta handlar det dock om produktionsskogar där skogen är ungskog. Några av skogsområdena är privatägda vilket gör att allmänhetens tillgång till skogen och deras rekreativa värden inte är säkrad i dessa lägen. Här saknar kommunen rådighet.

Det finns ofta inslag av grönska mellan bostadsområden inom tätorterna. Dessa kan fungera som lekmiljöer, minska buller och bidra till omslutande lummighet. Samtidigt kan de också bilda isolerande barriärer inom samhället som försvårar möjlighet till möten, exempelvis för barn att själva tas sig till sina kompisar.

Tillgång till parker och lekplatser varierar mellan tätorterna. Där det saknas parker kan möjligen lekplatser fungera som gröna mötesplatser för invånarna. Några av parkerna saknar lekplatser. En del parker och lekplatser är något inneslutna i grönska och skulle behöva öppnas upp mot samhället för att bjuda in till rekreation och samvaro. Nästan alla tätorter har en eller flera fotbollsplaner och generellt finns ett levande idrotts- och föreningsliv som bidrar till ett gott utbud av rekreation och plats för möten.

Det finns en brist på gång- och cykelbanor och trygga övergångar inom tätorterna vilket begränsar tillgängligheten till rekreativa målpunkter för boende och särskilt för barn. I vissa fall ligger de rekreativa målpunkterna något avsides i utkanten av området vilket ökar risken att de upplevs öde och blir mindre använda, dels på grund av otrygghetskänsla och dels att chansen till spontana möten med vänner och bekanta blir lägre.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser för tillgänglighet till tätortsnära grönområden och till friluftsområden om förslagen till förbättrade cykelvägar, hastighetssänkningar inom tätorterna samt förbättrad kollektivtrafik genomförs.

+ 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser för rekreation och tillgång till tätortsnära natur genom förslag att reservera naturområden samt för sammanhängande grönstruktur på lokal och kommunal nivå genom att dessa säkras i markanvändningskartan.

+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser för variation av rekreativa kvaliteter genom förslag på stärkt utbud i markanvändningskartan.

- 1, risk för små negativa konsekvenser för rekreativa funktioner inom tätorterna om de placeras på avskilda/ensliga platser med risk att de upplevs öde och otrygga och därmed inte används.

Planförslaget bedöms ge en rad positiva konsekvenser för rekreation inom både tätorter och på landsbygd om planeringsprinciperna och de konkreta förslagen genomförs. Bland annat finns förslag att reservera naturområden som är lämpliga att utveckla för rekreation och att säkerställa tätortsnära natur som tillgång för friluftsliv, vardaglig rekreation och lek. I planförslaget finns också en målsättning om att sammanhängande grönstrukturer ska främjas och att tysta områden värnas. Tillsammans bidrar förslagen till att en stor del av landsbygdens värdefulla områden värnas och tas tillvara inför framtiden. Det finns dock risk för negativa konsekvenser för tillgänglighet till tätortsnära naturområden om allmänhetens tillgång till de privatägda markernas rekreativa värden hindras, exempelvis på grund av skogsbruk. Det är positivt att kommunen vill särskilt stärka friluftslivet utmed Upplandsleden och verka för att komplettera med anslutande stigar som möjliggör rundvandring och attraktiva platser att besöka längs vägen. Det finns också ambitioner om att främja tillgängligheten till Mälaren genom att förstärka utbudet av friluftaktiviteter och förbindelsen till Mälarens naturområden. Genom att verka för bra kopplingar till alla områden för gång-, cykel- och/eller kollektivtrafik, trots viss avsaknad av rådighet, skulle hållbarheten kunna öka ytterligare.

I översiktsplanen föreslås flera LIS-områden med syfte att möjliggöra uppförandet av exempelvis glasskiosker, omklädningsrum, bryggor, båthus och liknande vilket främjar friluftsliv och rekreation för både turister och enköpingsbor.

För tätorternas invånare och särskilt barnen är förslagen att förbättra möjligheterna att gå och cykla för invånare inom och till tätorterna särskilt viktiga. Även att sänka hastigheterna på vägarna ökar tillgängligheten till rekreativa målpunkter och dess attraktivitet genom förbättrad trafiksäkerhet och minskning av buller inom tätorterna.

Det finns också förslag på nya parker, lekplatser och bollplaner/aktivitetsytor för att säkra att de finns nära de boende i tätorterna. Det är positivt när förslagen ligger på platser där det finns goda chanser till att se varandra och uppmuntrar till rekreation och möten. Det främjar bygemenskapen och känsla av trygghet. Exempel på lämpliga platser är i hjärtat av orten, där flera funktioner är samlade, där stråk möts eller på grönytor mellan bostadsområden. För lekplatser är de positivt i de fall de föreslås intill grön- och naturområden för att leken ska kunna sprida sig ut i grönskan, samtidigt som de inte bör ligga ensligt. Det är positivt med förslagen att ta vara på de rekreativa målpunkter som redan finns inom orten och se

på vilket sätt de kan utvecklas, så som med dialog med invånarna. Det saknas dock ett resonemang kring rekreativa aktiviteter ur jämställdhetsperspektiv vilket är viktigt då studier visar att när flickor blir äldre så rör de sig mindre än pojkar, vilket riskerar få negativa konsekvenser ur folkhälsoperspektiv.

Identitet

Delfaktorer för bedömning av identitet

Bedömningen utgår från:

- Landskapets karaktär
- Kulturhistorisk anknytning

Nuläge

Enköping är en del av Mälardalens sprickdalarslandskap med skogsklädda moränhöjder och bördiga lerjordsdalgångar, och i söder ligger Mälarens vikar, stränder och öar. Det är ett småbrutet landskap som är mycket rikt på fornlämningar från förhistorisk tid. Här är lämningar från främst brons- och järnålder framträdande då platsen var ett skärgårdslandskap. Under medeltiden utvecklades bystrukturer och ett stort antal kyrkor uppfördes, ofta på tidigare hedniska kultplatser. Många av de medeltida stenkyrkorna finns bevarade. Under medeltiden etablerades även ett antal sätesgårdar som beboddes av adelsmän. Enköpings stad uppkom genom sin funktion som omlastningsplats för varor i Svinnegarnsfjärdens innersta vik och utvecklades till en handelsplats.

Hantverk, handel och rotfruktsodling har dominerat näringarna fram till 1900-talets början och en majoritet av befolkningen levde på landsbygden. Än i dag bor en stor andel av kommunens invånare på landsbygden. I början av 1900-talet omvandlades gamla Enköping till en expansiv industristad. Hamnen och järnvägen erbjöd viktiga kommunikationer. Denna utveckling fortsätter och Enköpings kommun har idag ett mycket gynnsamt läge både på land och vatten i den starka tillväxtregionen Mälardalen. Närheten till större städer som Västerås, Uppsala och Stockholm innebär också att Enköping också är präglad av arbetspendling.

Enköpings har ett flertal områden som är riksintresse för kulturmiljövård, och det varierade kulturhistoriska landskapet skapar en närhet till ett antal frilufts-, natur- och kulturområden. I kommunens södra delar är Mälaren närvarande med höga naturvärden och stora värden för friluftslivet.

Enköping har idag en levande landsbygd och rikt landsbygdsliv. Här finns en gemenskap och närhet mellan människor med många olika mötesplatser som samlar invånarna och ger förutsättning för starkt engagemang för den egna ortens eller byns utveckling. Det finns också en stolthet i att ha nära till det som ger livskvalitet. Enköpingsborna har fina möjligheter att ta del av utbudet som finns i Mälardalen och kringliggande städer, på mycket bekvämt avstånd. Enköping kallar sig "Sveriges närmaste stad."

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

● + **3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser för landskapets karaktär och kulturhistoriska anknytning genom tydlig prioritering i principer och förslag av att värna, bevara och skydda Enköpings historiskt värdefulla miljöer och byggnader.

● - **1**, risk för små negativa konsekvenser för landskapets karaktär och kulturhistoriska anknytning om principerna kring byggnation enligt traditionell byggnadsstruktur inte konkretiseras/förtydligas för att säkra upp att de efterföljs.

Planförslagets planeringsprinciper och konkreta förslag för tätorterna bedöms ge positiva konsekvenser som främjar Enköpings identitet. Det finns en tydlig stolthet kring Enköpings kulturhistoria, landskapsbild och dess levande landsbygd som präglar hur frågorna kring identitet hanteras i förslaget till översiktsplan. Planeringsprinciperna för kulturmiljö och historia visar på en tydlig prioritering av att värna, bevara och skydda Enköpings historiskt värdefulla miljöer och byggnader. Även kulturbärare inom grönstrukturen, som äldre träd, alléer och parker samt intressanta geologiska historiebärare ska i möjligaste mån bevaras och integreras när platser förnyas. Förslagen över markanvändningen i tätorterna går i linje dessa principer.

Enligt förslaget ska byggandet ske enligt Enköpings traditionella struktur som vuxit fram under lång tid och som än idag präglar landskapet och bosättningsmönstren, vilket bedöms positivt för att värna Enköpings karaktär även för kommande generationer.

Genom att planera för att boende i tätorterna ska ha nära till service, rekreation och andra viktiga funktioner stärks livskvalitet och bygemenskap - vilket är en viktig del av Enköpings identitet som en "nära" kommun. Enköping stad är känd för sina många vackra parker och det är positivt att ta vara på och låta den identiteten gälla hela kommunen genom att anlägga eller omforma parker med samma känsla i tätorterna.

Möten, trygghet och engagemang

Delfaktorer för bedömning av möten, trygghet och engagemang

Bedömningen utgår från:

- Kopplingar mellan målpunkter (inom och mellan tätorterna)
- Funktionsintegrering (bostäder, service, arbetsplatser samt rekreation och friluftsliv)
- Tillgång till mötesplatser med kvalitet och funktion
- Trygga stråk och bebyggda miljöer
- Mänsklig skala och orienterbarhet

Nuläge

Enköping kommun har ett centralt läge i Mälardalen och lång historia som kulturbygd där jordbruk och handel spelar en stor roll hur bebyggelsestrukturen ser ut och fungerar idag. Centralt ligger den största tätorten Enköpings stad och runt om finns åtta tätorter, ett antal småorter, byar och bebyggelsegrupper utspridd över hela kommunens yta. Det finns även ett antal fritidshusområden som permanentats i olika utsträckning.

Det centrala läget med goda kopplingar till andra större städer så som Västerås, Uppsala och Stockholm gör att det många arbetspendlar med bil och kollektivtrafik. Generellt är kopplingarna goda för biltrafik medan det finns behov av förbättringar gällande kollektivtrafik och framför allt cykel mellan och inom tätorterna. Det finns även behov av trafiksäkra gångstråk till olika målpunkter inom tätorterna, vilket är särskilt viktigt för barns rörelsefrihet.

Inom tätorterna ser bebyggelsestrukturen olika ut. Örsundsbro har en tydlig central del där service, butiker och flera andra funktioner så som rekreativa målpunkter är samlade. Det ökar chansen att mötas i vardagen och stärka bygemenskapen. Även Lillkyrka har en tydlig central del men saknar livsmedelsbutik. Andra tätorter är mer splittrade i sina funktioner och präglas av barriärer i form av vägar, järnväg och till viss del verksamhetsområden. Även grönska kan i centrala placeringar ha en splittrande effekt som skapar avstånd och/eller visuella hinder. Det handlar gröna restytor mellan väg och bebyggelse som saknar kvalitativt innehåll då de ligger utsatta för bilar och buller.

Samtidigt finns i tätorterna ett landsbygdsliv som byggs upp av gemenskap och närhet mellan människor. Det finns god tillgång till olika mötesplatser, till exempel bygdegårdar, föreningslokaler, församlingshem och lokala besöksmål som samlar invånarna och ger förutsättning för starkt engagemang för den egna ortens eller byns utveckling. Idrottsföreningar, idrottsanläggningar och sporthallar i de mindre tätorterna samlar barn och unga.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

- + 3, möjlighet till stora positiva konsekvenser för kopplingar mellan målpunkter och trygga stråk genom förslag till förbättringar för gång-, cykeln och kollektivtrafik.
- + 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser för funktionsintegrering och tillgång till mötesplatser inom tätorterna genom förslagen till placering av ny bebyggelse och nya funktioner.
- - 1, risk för små negativa konsekvenser om bebyggelse och viktiga funktioner placeras på andra sidan trafikbarriärer.

Planförslagets planeringsprinciper och konkreta förslag bedöms ge flera positiva konsekvenser som främjar möten, trygghet och engagemang. Särskilt positivt är ambitionen att i första hand förtäta i befintliga områden på redan ianspråktagen mark, att sänka hastigheterna på vägarna inom tätorterna och förbättra för gång-, cykel- och kollektivtrafik samt att komplettera bostadsutbudet.

En mer sammanhållen struktur och bättre kopplingar för gång- och cykeltrafik gör att fler får nära till service och andra viktiga funktioner samtidigt som det minskar behovet av bil. När målpunkterna samlas och fler är ute och rör sig ökar möjligheten att se varandra i vardagen, vilket stärker bygemenskap och trygghet. Förbättrade trafikmiljöer och säkrare vistelsemiljöer är särskilt viktigt för barn och ger dem ökad frihet att ta sig till sina målpunkter på egen hand. Bra kollektivtrafik är särskilt värdefullt för ungdomar som ofta har sina målpunkter så som skola och fritidsintressen längre bort. Med olika typer av bostäder ökar möjligheten att kunna bo kvar i livets alla skeden och ger ett bredare folkliv.

Ny bebyggelse bör undvikas på andra sidan trafikbarriärer för att undvika splittring och att barns rörelsefrihet hindras. För att skapa en mer sammanhållen bebyggelse och förena områden inom tätorterna kan det också vara positivt att föreslå förtätning längs mindre bullerutsatta vägar och på de gröna restytor som idag fungerar som barriärer och har få ekosystemtjänster.

Förslaget bedöms även vara positivt för övriga landsbygden som kan ta del av tätorternas utveckling.

Hälsa och säkerhet

Delfaktorer för bedömning av hälsa och säkerhet

Bedömningen utgår från:

- God ljudmiljö / buller
- Ren luft / luftföroreningar
- Säker trafikmiljö
- Riskhantering farligt gods och farliga verksamheter (giftfria miljöer)

Nuläge

Kommunens främsta bullerkällor är bil-, spår- och flygtrafik samt störande verksamheter i form av skjutfält, verksamhetsområden, motoranläggningar m.m.

Led för transport av farligt gods finns endast runt Enköpings stad och behandlas i den fördjupade översiktsplanen.

Det finns endast ett område i Örsundsbro som är utpekad som mycket stor risk för förorenad mark och som sammanfaller med översvämningsrisker. De största riskområdena finns inom FÖP Enköpings stad och behandlas i den fördjupade översiktsplanen.

Luftkvaliteten är relativt god och miljö kvalitetsnormer för utomhusluft hålls för samtliga ämnen som ingår i normen. I direkt anslutning till E18 och väg 55 finns förhöjda värden (Östra Sveriges Luftvårdsförbund, data från 2020).

Det finns kraftledningar och markradon som kan ge upphov till elektromagnetisk strålning. Kommunen tillämpar råd och riktlinjer av Strålskyddsmyndigheten, Elsäkerhetsverket och Svenska kraftnät.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

- **+ 3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser då verksamhetsområden kan komma att flyttas från bebyggelse som kan minska risker för transporter och miljöfarlig verksamhet, minskat buller ökad trafiksäkerhet samt möjligheter till sanering av befintliga verksamhetsområden.
- **+ 2**, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser då planerad bebyggelse inte sammanfaller med riskområden för ras och skred.
- **- 1**, risk för små negativa konsekvenser för att fler utsätts för buller i samband med förtätning i kollektivtrafknära lägen.
- **- 2**, risk för märkbart negativa konsekvenser för människors hälsa och säkerhet med förorenad mark och översvämningsrisk i Örsundsbro.

Det är positivt att planerad bebyggelse inte sammanfaller med kommunens utpekade känsliga områden för ras och skred.

Kommunen har stora opåverkade områden som inte negativt påverkas av planförslaget. Detta ger kommunen stor tillgång till tysta områden.

Förbättringsförslag för gång-, cykel- och kollektivtrafik, pendlarparkeringar kan ge minskad biltrafik och därmed förbättrad luftkvalitet och minskat buller.

Verksamhetsområden kan komma att flyttas från bebyggelse vilket minskar utsatthet för buller och ökar trafiksäkerheten. Stort fokus ska läggas på att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter genom att anlägga nya gång- och cykelvägar samt genom att hastighetssäkra korsningspunkter längs gång- och cykelstråk. Prioriterat är också säkra gång- och cykelvägar till förskola och skola.

Det finns en liten risk att fler utsätts för bullerstörning i samband med förtätning i kollektivtrafknära lägen.

Verksamhetsområden kan komma att flyttas från bebyggelse som kan minska risker för transporter och miljöfarlig verksamhet samt möjligheter till sanering av befintliga verksamhetsområden.

I planläggning, vid förhandsbesked och bygglovsprövning ska markradonförhållanden uppmärksammas. Detta gäller även risk för påverkan på enskild dricksvattensförsörjning.

Förslag till åtgärder för ökad social hållbarhet

- För att säkerställa att allmänheten har tillgång till värdefulla tätortsnära naturområden kan kommunen behöva bedriva en aktiv markpolitik. Alternativt sluta avtal med mål att upplevelsevärdena bevaras.
- Utred möjligheterna att stärka kopplingarna till Mälaren och dess värden för friluftsliv via gång, cykel- och kollektivtrafik.
- Genom att placera flera målpunkter med olika målgrupper bredvid varandra ökar möjligheter att fler ser varandra i vardagen, vilket skapar bättre förutsättningar för bygemenskap och trygghet.
- Säkerställ att jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet beaktas vid planering av rekreativa målpunkter.
- För att säkerställa att Enköpings traditionella bebyggelsestruktur som har vuxit fram under lång tid tas tillvara på rätt sätt vid exploatering föreslås att en fördjupad utredning tas fram med konkreta rekommendationer om byggande på landsbygden.
- Ställ krav på radonsäker grund vid höga radonhalter vid planläggning.

Ekologisk hållbarhet

Människors överlevnad och välbefinnande är beroende av väl fungerande ekosystem. Ekologisk hållbarhet bär upp ekosystemens långsiktiga överlevnad; här ingår biologisk mångfald och olika ekosystemtjänster som inbegriper människors tillgång till mat, vatten och andra naturresurser.

Ekosystemtjänstbegreppet syftar till att uppmärksamma ekosystems värde och nytta kopplat till människornas välbefinnande och samhällsnytta. Ekosystemtjänster delas in i fyra kategorier. Stödande tjänster är själva förutsättningen för de övriga och består av arters livsmiljöer och processer som upprätthåller ekosystemen. Här spelar biologisk mångfald en avgörande roll. Reglerande tjänster står till exempel för kontroll av klimat, vattenflöden, erosionskydd, pollinering, naturlig skadedjurskontroll samt bullerdämpning. Försörjande tjänster utgör basen för mat, dricksvatten, bioenergi och andra direkta produkter och material. Kulturella tjänster bidrar med immateriella värden som miljöer för upplevelser, lärande, kunskap och rekreation.

Trots att arbetet för bevarande av biologisk mångfald och naturvärden har pågått under flera decennier fortsätter förlusten av arter och deras habitat, både lokalt, nationellt och på en global skala. Denna utveckling hotar inte bara naturen i sig utan även våra samhällen, eftersom naturen och den biologiska mångfalden är basen för ett stort antal processer och funktioner som upprätthåller ekosystemen och i förlängningen vår välfärd.

Den ekologiska hållbarheten påverkas i hög grad av markanvändningen, både inom bebyggda områden, i landsbygden och i naturområdena. För att bevara och forma morgondagens resilienta samhälle måste hänsyn tas till den grönstruktur som möjliggör ett fungerande ekosystem som kan förse våra samhällen med ekosystemtjänster. I det hållbara samhället ska också resursförbrukningen inordnas i hållbara kretslopp för material, vatten och näring, helst på en lokal skala för att i så stor utsträckning som möjligt minska behovet av transporter.

Ekologisk hållbarhet kommer att analyseras utifrån följande hållbarhetsfaktorer:

- Grönstruktur för ekosystemtjänster
- Blåstruktur för ekosystemtjänster
- Kretsloppssystem och miljöteknik
- Hållbart resande

Grönstruktur för kulturella ekosystemtjänster behandlas under faktorer som berör social hållbarhet.

Grönstruktur för ekosystemtjänster

Delfaktorer för bedömning av grönstruktur för ekosystemtjänster

Bedömningen utgår från:

- Gröna infrastrukturer för reglerande och försörjande ekosystemtjänster samt biologisk mångfald
- Markanvändning och gröna infrastrukturer för reglerande och försörjande ekosystemtjänster och biologisk mångfald
- Mål och strategier för ökad biologisk mångfald samt stödjande ekosystemtjänster
- Mål och strategier för bevarande och stärkande av stödjande, reglerande och försörjande ekosystemtjänster kopplade med gröna miljöer.

Nuläge

Landskapet i Enköpings kommun präglas av en stor jordbruksnäring där det öppna vidsträckta åkerlandskapet dominerar. Skogsområdena som bryter av odlingsmarken är ofta begränsade i storlek. Det småbrutna kulturlandskapet är mycket rikt på fornlämningar från förhistorisk tid där lämningar från främst brons- och järnålder är framträdande.

Kommunen har ett stort antal riksintressen för naturvård, naturreservat och Natura 2000-områden. Majoriteten av de skyddade områdena består av miljöer inom kulturlandskapet såsom betesmark och miljöer kopplat till vattenmiljöer (sjöar och vattendrag). Dessa sammanfaller även i många fall med riksintresse för kulturmiljövård, friluftsliv, yrkesfiske och totalförsvaret.

Kommunen har i översiktsplanen avsatt elva stora opåverkade områden som hyser skogsmark med höga naturvärden, kulturlandskap och vattenmiljöer.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser som följd av utpekade utvecklingsriktlinjer med prioriterad förtätning i utpekade tätorter och ej spridd bebyggelse i naturområden samt planeringsprinciper som värnar naturen och kulturlandskapet.

+ 2, möjligheter till märkbara positiva konsekvenser genom att jordbruksmarken lyfts för sin viktiga roll i livsmedelsförsörjningen samt dess bidrag till en levande landsbygd och dess naturvärden.

+ 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser med utpekade förbättringar av närnatur i respektive tätort.

- 2, risk för märkbart negativa konsekvenser för värdefulla strandmiljöer kopplat till utveckling i strandnära lägen genom risk för fysisk och kemisk påverkan från anläggningar på vattenlevande organismer.

- 2, risk för märkbart negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden då den sammanhängande, kommunövergripande grönstrukturen och viktiga spridningssamband inte beskrivs tillräckligt.

Planförslaget anger att utveckling och utbyggnad främst ska ske i sex utpekade tätorter och där detaljeringsgraden på exploatering är tydlig. För varje tätort synliggörs närsnaturområden, 3-30-300-regeln och bevarande av jordbruksmark. Tydliga riktlinjer har tagits fram för respektive tätort avseende skydd och förbättring av naturområden.

Planförslaget anger att ingen bebyggelseutveckling ska ske inom skyddade områden (riksintresse, naturreservat, Natura 2000-områden). Negativ påverkan kan dock ske i de utpekade LIS-områden på biologisk mångfald och övriga natur- och rekreationsvärden kopplade till strandmiljöer.

Planförslaget anger att naturområden som är lämpliga att utveckla för rekreation, biologiska värden och upprätthållandet av ekosystemtjänster ska reserveras inom de utpekade tätorterna.

Den sammanhängande grönstrukturen och viktiga spridningssamband på kommunnivå är dock otydliga och övergripande strategier för naturvärden saknas. Planförslaget anger att ekosystemtjänster ska bevaras och skapas i kommunen samt att kartläggning ska ske i samband med planläggning.

Kommunen bör ta fram en grönstrukturplan eller en ekosystemtjänstkartläggning som pekar ut viktiga områden att bevara samt tar fram åtgärdsförslag om vad som krävs för att stärka den grönblå strukturen för biologisk mångfald och ekologiska spridningssamband på land och i vatten.

Blåstruktur för ekosystemtjänster

Delfaktorer för bedömning av blåstruktur för ekosystemtjänster

Bedömningen utgår från:

- Sammanhängande blåstruktur och värdefulla vattenbiotoper (sjö och hav)
- Blå infrastrukturer för reglerande och försörjande ekosystemtjänster samt biologisk mångfald
- Markanvändning och blå infrastrukturer för reglerande och försörjande ekosystemtjänster och biologisk mångfald
- Mål och strategier för ökad biologisk mångfald samt stödjande ekosystemtjänster
- Mål och strategier för bevarande och stärkande av stödjande, reglerande och försörjande ekosystemtjänster kopplade med vattenmiljöer

Nuläge

Kommunen har 41 vattenförekomster bestående av åtta sjöar (fem vattenförekomster som är delar av Mälaren samt Alsta sjö, Hjalstaviken och Strandsjön), 28 vattendrag och fem grundvattenförekomster. En av grundvattenförekomsterna, Enköpingsåsen utgör även ett vattenskyddsområde.

Av ytvatten (vattendrag/sjöar) är det endast en av vattenförekomsterna (Mälaren: Mälaren-Prästfjärden) som uppnår god ekologisk status och ingen av vattenförekomsterna når upp till god kemisk status. Anledningen till att de flesta vattenmiljöerna inte når uppsatta kvalitetskravet beror på miljöproblemen övergödning, miljögifter och fysiska förändringar. Påverkanskällor är utsläpp från urbana miljöer, jordbruk, enskilda avlopp, förorenat dagvatten som avrinner till vattenförekomster.

Samtliga grundvattenförekomster uppnår god kvantitativ (mängden vatten) status. Kvaliteten på grundvattnet är generellt god. 4 av 5 grundvattenförekomster når upp till god kemisk status. Enköpingsåsen har otillfredsställande kemisk status beroende på utsläpp av föroreningar från en tidigare kemptvätt.

Det finns tydliga åtgärdsförslag beskriva i kommunens vattenplan (Enköpings kommun, 2021), dagvattenplan (Enköpings kommun, 2022) samt lokala åtgärdsplaner. Etablerade samarbeten med Fyra Mälarstäder, Vattenmyndigheten och Mälarens vattenvårdsförbund finns i frågor om vattenmiljö. En vattentjänstplan är under framtagande och denna kommer även ska hantera risker med översvämningar kopplat till vatten och avlopp.

Hela Mälaren är av riksintresse för yrkesfiske och riksintresse för sjöfart finns i delar av Mälaren. Strandskydd gäller med 100 meter och är utökat till 300 meter för Mälaren, Alstasjön och Örsundaån.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

- + **2**, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser med åtgärdsförslag för kommunens yt- och grundvattenförekomster.
- - **2**, risk för märkbart negativa konsekvenser för värdefulla strandmiljöer kopplat till utveckling i strandnära lägen genom risk för kemisk påverkan från anläggningar.
- - **3**, risk för stora negativa konsekvenser kopplat till översvämningsrisk i kombination med markföroreningar i Örsundsbro som kan leda till påverkan på vattenmiljön.

Risker med översvämning från vattennivåhöjningar och skyfall är inte tillräckligt utredda i översiktsplanen. Bättre underlag avseende skyfall kommer att tas fram till granskningskedet. För utpekade utvecklingsområden i tätorterna är det relativt stor risk för översvämningsproblem i Örsundsbro där det även finns markföroreningar som kan leda till påverkan på vattenförekomst. Här ska kommunen arbeta med beredskapsarbete och inga nya samhällsviktiga funktioner ska anläggas inom riskområden. Otydligt hur kommunen ska säkra befintliga samhällsviktiga funktioner från översvämningsrisker. Stora delar av de befintliga samhällsfunktionerna är lokaliserade i Enköpings stad och behandlas i den fördjupade översiktsplanen. När det gäller översvämningsrisk från Mälaren finns planeringsprincip om klimatanpassningsåtgärder. När det gäller vatten- och avloppsverkens risker kopplat till klimatförändringar ska detta även hanteras i den kommande vattentjänstplanen.

LIS-områdenas utbredningar har minskat men det finns risk för negativ påverkan på vattenförekomster med planerad bebyggelse i strandnära lägen då planeringen avser utveckling av marina näringar som bedöms kunna medföra ett flertal miljöstörningar, dels fysisk påverkan från de strukturer som anläggs, dels kemisk påverkan från olika föroreningar.

Med riktade åtgärder för Enköpingsåsen bedöms det bli positiva konsekvenser för grundvattenförekomsterna.

Kretsloppssystem och miljöteknik

Delfaktorer för bedömning av kretsloppssystem och miljöteknik

Bedömningen utgår från:

- Förnybar energiproduktion och anläggningar, inkl mål och strategier
- Kretsloppssystem för avfall
- Miljöanpassad vatten- och avloppshantering
- Miljöanpassat byggande

Nuläge

Kommunen saknar en strategisk plan för energiförsörjning. Enköpings stad är till största del anslutna till fjärrvärme.

Över 70% av hushållen är anslutna till kommunalt vatten och avlopp och de utpekade utvecklingsområdena planeras att anslutas.

Det finns fyra kommunala avloppsreningsverken i Enköping, Örsundsbro, Grillby, Fjärdhundra samt i ett minireningsverk i Ådalen. Ett nytt avloppsreningsverk planeras utanför Enköpings tätort som ska ersätta det befintliga.

Kommunen har fyra kommunala dricksvattentäkter (grundvatten) och ett vattenskyddsområde. Ett nytt dricksvattenverk planeras utanför Enköpings tätort och som även inkluderar en överföringsledning från Västerås (mälervatten).

Inventeringar av enskilda avlopp pågår och en Vattentjänstplan är under framtagande där även klimatpåverkan ska hanteras. Kommunens vattenplan hanterar åtgärder för att minska näringsläckage.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

- + 2, möjlighet till märkbart positiva konsekvenser när fler hushåll byggs i anslutning till allmänt VA och planer för utbyggnad av VA utanför Enköpings stad.
- - 2, risk för måttliga negativa konsekvenser då kommunen saknar en långsiktig strategisk plan för energiförsörjning.

Planförslaget anger att det främst ska ske exploatering i anslutning till befintligt VA-nät. Med tidshorizonten bortom år 2040 behöver VA-nätet byggas ut och både nytt reningsverk och nytt vattenverk planeras i anslutning till Enköpings stad.

För samtliga enskilda avlopp sker tillsyn och inventering som utgår från avrinningsområdenas behov. Vid behov sker föreläggande om inte tillräckliga miljökrav uppfylls, tillsammans med förslag på åtgärder. Kommunen strävar efter fossilfri energi men begränsas vad gäller vindkraft av riksintressen och påverkansområde. Kommunen ska möjliggöra lokalproducerad solenergi. Kommunen saknar en strategisk plan för energiförsörjning vilket ger negativa konsekvenser. Detta inkluderar även fjärrkyla som blir viktigare i samband med klimatförändringar.

Det är otydligt hur befintlig samhällsviktiga funktioner säkrade för klimatförändringar, med undantag av vatten- och avloppsanläggningar som hanteras i den kommande vattentjänstplanen. Många samhällsviktiga funktioner finns i Enköpings stad och hanteras i den fördjupade översiktsplanen.

Hållbart resande

Delfaktorer för bedömning av grönstruktur för ekosystemtjänster

Bedömningen utgår från:

- Stadsstruktur och gatunät för hållbart resande
- Attraktiva trafiknoder och stråk
- Mål och strategier för hållbart resande

Nuläge

I dagsläget har endast Enköpings stad tillgång till tågförbindelser. Huvuddelen av tätorterna har tillgång till buss i linjetrafik mot Strängnäs, Uppsala, Västerås och Bålsta. I kommunens trafikstrategi finns en tydlig prioritering av trafikslag. Det finns både nationella planer (Trafikverket) och regionala planer (Region Uppsala) avseende förbättrad kollektivtrafik och främja cykel som färdmedel.

Hållbarhetsbedömning av planförslaget

- **+ 3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser då utveckling koncentreras och prioriteras i kollektivtrafknära lägen.
- **+ 3**, möjlighet till stora positiva konsekvenser om utveckling av buss- och tågtrafik kan genomföras i enlighet med planförslaget.
- **+ 1**, möjlighet till positiva konsekvenser för cykelpendling med planerade förbättringar både inom och mellan tätorterna och till rekreationsområden.
- **- 1**, risk för vissa negativa konsekvenser då utveckling i LIS-områden antas bidra med ökade bilresor och fortsatt bilberoende.

I utvecklingsstrategierna för tätorterna och landsbygden prioriteras områden i kollektivtrafknära lägen för att bevara och stärka möjligheterna till en förbättrad kollektivtrafik och detta bedöms medföra positiva konsekvenser för hållbart resande.

Det finns planeringsprinciper för att förbättra både kollektivtrafik och gång-cykel på en kommunövergripande nivå. Kommunen samarbetar med regionen som har rådighet över både kollektivtrafik och planerar cykelvägar. Region Uppsala arbetar med en cykelstrategi där kommunen för dialog om vilka vägar som kommunen tycker är prioriterade för cykel.

Tydliga riktlinjer för respektive tätort avseende förbättrande möjligheter att cykla inom tätorterna, från tätorterna och främst in mot Enköpings stad men även mellan tätorterna för att kunna ansluta till kollektivtrafik.

Enköpings resecentrum och Örsundsbro centrum är viktiga bytespunkter och. Örsundsbro ska utvecklas till en bussnod och på lång sikt tågtrafik då tätorten ingår i järnvägsreservat mellan Enköping och Uppsala. Kommunen arbetar även för ett tågstopp i Grillby. Översiktsplanen pekar ut reservat för ny järnväg Uppsala-Enköping (Arosstråket) samt breddning av Mäljarbanan för möjlighet till utbyggnad av nya spår. Allmänna farleder i Mälaren passerar Enköping med Västerås och Köping som målpunkter.

En plan för mobility management och en laddinfrastrukturstrategi ska tas fram samt att trafikstrategin ska uppdateras.

Cykelparkeringsmöjligheter ska utökas i anslutning till kollektivtrafik.

Förslag till åtgärder för ökad ekologisk hållbarhet

- Ta fram en grönstrukturplan eller en ekosystemtjänstkartläggning som pekar ut viktiga områden att bevara samt ta fram åtgärdsförslag om vad som krävs för att stärka den grönbå strukturen för biologisk mångfald och ekologiska spridningssamband på land och i vatten.
- Gör tydligt att det vid påverkan på ekologiska spridningssamband kan ställas krav på ekologisk kompensation. När spridningssamband påverkas av bebyggelse riskerar de att försvagas och i värsta fall skäras av. Negativa konsekvenserna kan då åtminstone lindras genom att påverkan kompenseras. Genom att ha detta tydligt uttryckt i översiktsplanen ökar förutsättningarna för att spridningssambanden ska kunna vara funktionella över tid – vilket är centralt för fungerande ekosystem och bevarad biologisk mångfald. Utgå gärna från värdetrakter mfl i Grön infrastruktur i Uppsala län.
- Ta fram strategier för att säkra befintliga samhällsviktiga funktioner i exempelvis en klimatanpassningsplan.
- Kapacitet av vatten- och avlopp samt påverkan på vattenförekomster ska även hanteras i den kommande vattentjänstplanen.
- Inför krav vad gäller giftfri miljö och hänvisning till certifieringssystem och dokumentation av byggmaterial, utbildningsinsatser samt kemikaliekraV vid upphandling av byggande.
- Vid separering av gång- och cykeltrafik från biltrafik är det viktigt att dessa går längs med bilvägen då gör det lätt för gångare och cyklister att orientera sig och det ökar samtidigt tryggheten genom att man ser varandra och kan känna sig sedd.
- Tänk på vid separering av trafikslag att också separera gång- och cykeltrafik från varandra då många gående upplever det obehagligt när cyklister kör fort nära.

Riksintressen, miljö kvalitetsnormer och lagskydd

I detta kapitel görs bedömningar av planens konsekvenser i relation till riksintressen, miljö kvalitetsnormer samt olika lag- och områdesskydd.

Planens konsekvenser i relation till riksintressen

Hållbarhetsbedömningen analyserar planens konsekvenser i relation till de riksintressen för kulturmiljövård, naturvård, rörligt friluftsliv, Mälaren med öar och stränder, kommunikation, totalförsvaret, yrkesfiske som berör planområdet.

Rörligt friluftsliv och Mälaren med öar och stränder

Risk för att riksintresset påverkas av LIS-områden men stor hänsyn ska tas till riksintresset. Kommunen ska planera åtgärder för att öka tillgängligheten till Mälaren med öar och stränder för rekreation och friluftsliv.

Kulturmiljövård

Riksintresse kulturmiljövård: 16 st, främst kopplat till kulturlandskapet. Ingen bebyggelseutveckling planeras inom riksintresse kulturmiljövård. Planerad bebyggelse i Örsundbro ligger i direkt anslutning till riksintresset och riskerar att påverka riksintresset visuellt. Påverkan kommer att hanteras i kommande detaljplaneskede.

Naturvård

Riksintresse naturvård: 15 st

Ingen bebyggelseutveckling planeras inom riksintresse naturvård.

Kommunikation

Riksintresse kommunikationer: E18, riksväg 55 och riksväg 70, tre farleder och järnväg. Detta riksintresse bedöms inte påverkas av planförslaget.

Totalförsvaret

Riksintresse för totalförsvaret: Inom kommunen finns fyra större mark- och vattenområden som är av riksintresse för totalförsvaret.

Influensområde till riksintresse Uppsala flygplats.

Dessa riksintressen bedöms inte påverkas av planförslaget.

Yrkesfiske

Riksintresse för yrkesfiske (hela Mälaren) bedöms inte påverkas av planförslaget.

Natura 2000-områden enligt miljöbalken 4 kap 1 & 8 §§

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest skyddsvärda naturområden. Syftet är att värna om vissa naturtyper samt växt- och djurarter som medlemsländerna kommit överens om att skydda. Varje land ansvarar för skyddet och vården av sina områden så att deras naturvärden bevaras.

Inom kommunen finns 16 Natura 2000-områden och ytterligare två områden ligger i direkt anslutning till kommungränsen (Hårsbäcksdalen och Ängsö). Översiktsplanen föreslår ingen förändrad markanvändning inom eller i närheten av Natura 2000-områden varför dessa inte bedöms påverkas negativt.

Naturreservat

I kommunen finns 21 naturreservat och som även i många fall sammanfaller med Natura 2000-områden och riksintressen. Översiktsplanen föreslår ingen förändrad markanvändning inom eller i närheten av naturreservat varför dessa inte bedöms påverkas negativt.

Strandskydd

Strandskydd miljöbalken 7 kap. 13 §

Strandskydd gäller vid havet, insjöar och vattendrag och syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Strandskyddsområdet omfattar normalt 100 meter från strandkanten upp på på land och ut i vattnet. I vissa fall råder utökat strandskydd om 300 meter.

Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt vattenstånd. För Mälaren, Alstasjön och Örsundaån är strandskyddet utökat till 300 meter.

Bedömning av påverkan

LIS-områden ligger inom strandskyddat område men de planerade anläggningarna är tänkta att öka tillgängligheten och främja turism och friluftsliv. Det finns risk att livsvillkor för växt- och djurliv kan påverkas negativt.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer är juridiskt bindande styrmedel som regleras i miljöbalken. En miljö kvalitetsnorm anger den miljö kvaliteten som människan och miljön kan anses tåla.

Översiktsplanen bör redogöra för miljö kvalitetsnormerna och det ska i översiktsplanen framgå hur kommunen avser följa gällande miljö kvalitetsnormer. Det ska även tydligt framgå om miljö kvalitetsnormerna riskerar att överskridas.

Om en miljö kvalitetsnorm överskrids eller riskerar att överskridas kan ett åtgärdsprogram behöva upprättas.

Luft

De miljö kvalitetsnormer som anges i luftkvalitetsförordningen (2010:477) är gränsvärdesnormer och får därmed inte överskridas. De luftföroreningar som svenska städer generellt har störst problem att klara normerna för är kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM₁₀). Det är kommunen som ansvarar för att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft följs.

I en rapport från Östra Sveriges luftvårdsförbund (data från 2020) konstateras att de mätningar och modellberäkningar som gjorts inom kommunen visar att halter för samtliga parametrar ligger under miljö kvalitetsnormer (MKN) samt underskider den nedre utvärderingströskeln (NUT). Luftkvaliteten i kommunen bedöms främst påverkas av utsläppen från trafik på de större leder (E18 och väg 55) som går genom kommunen. Avsaknad av tät bebyggelse intill trafiklederna bedöms medföra att miljö kvalitetsnormerna för luft inte överskrids.

Buller

I kommuner som har fler än 100 000 invånare gäller miljö kvalitetsnormen för omgivningsbuller samtliga vägar, järnvägar, flygplatser, tillståndspliktiga hamnar samt vissa större, utpekade industrigrenar. Generellt gäller normen annars för större vägar, järnvägar och flygplatser. Miljö kvalitetsnormen för buller beskriver en målsättning där strävan är att undvika skadliga effekter på människors hälsa av omgivningsbuller.

Då kommunen har färre än 100 000 invånare, omfattas inte Enköpings kommun av miljö kvalitetsnormerna för buller. Riktvärden för buller bör ändå beaktas i samband med fysiska planering och i prövning av verksamheter. Översiktsplanens möjlighet att uppfylla bullervärdena beror i stor utsträckning på skyddsavstånd till bullerkällor och utformning av bullerskyddsåtgärder. Buller bör beaktas och hanteras vid framtida detaljplanläggning.

Yt- och grundvattenförekomster

Genomförandet av vattenförvaltningen, som är det svenska genomförandet av EU:s vattendirektiv, innebär att Sverige ska kartlägga och analysera alla vatten, fastställa mål/kvalitetskrav och upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöerna i Sverige samt övervaka dem. Målet är att samtliga vattenförekomster i Sverige uppnår god ekologisk, kemisk och kvantitativ status år 2027. Andra kvalitetskrav får fastställas om det finns särskilda skäl.

Idag uppnås inte MKN för samtliga vattenförekomster.

Påverkanskällor är utsläpp från urbana miljöer, jordbruk, enskilda avlopp, förorenat dagvatten som avrinner till vattenförekomster. Planförslaget bedöms dock inte försämra möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormer för ytvatten eller grundvatten. Mellankommunal samverkan sker via 4Mälarstäder och samarbeten sker med vattenvårdsförbund.

Fisk- och musselvatten

Syftet med miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten är att skydda och förbättra kvaliteten på sötvatten så att fisk- och musselbestånd upprätthålls. Miljö kvalitetsnormerna anger gränsvärden eller riktvärden för ett tiotal olika kemiska och fysiska parametrar. I förordning om miljö kvalitetsnormer för fiske och musselvatten anges ett antal sjöar och vattendrag som omfattas av miljö kvalitetsnormen. Mälaren är en av de sjöar som omfattas av miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Normerna för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. I planförslaget finns övergripande ställningstagande kring Mälaren.

Landskapsbildsskydd

Det finns fem förordnande landskapsbildsskyddade områden i Enköpings kommun: Fjärdhundraområdet, Gåsholmarna, Hemsta-Rickebydalen, Örsundaåns mynning och Sagåns dalgång. Förändringar kräver tillstånd från länsstyrelsen. De områden som bedöms påverkas av planerad bebyggelse är Fjärdhundraområdet och Örsundaåns mynning.

Stora opåverkade områden (3 kap. 2 § Miljöbalken (1998:808))

Kommunen har tagit fram elva stora opåverkade områden och dessa är framtagna genom en kartanalys och avgränsningar är gjorda utifrån liknande kriterier som använts i Uppsala kommun.

Den planerade tätortsutvecklingen påverkar ej de utpekade stora opåverkade områdena.

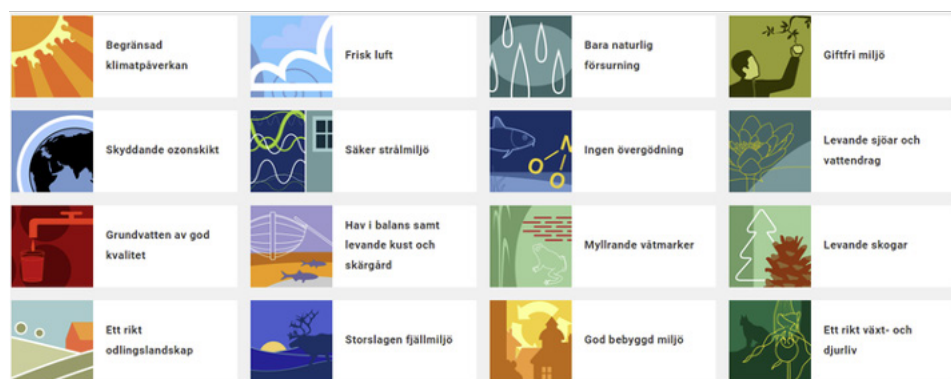
Hållbarhetsmål

Nationella miljömål & Agenda 2030

FN:s generalförsamling antog i september 2015 en femtonårig agenda för långsiktigt hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, den så kallade Agenda 2030. Agenda 2030 för hållbar utveckling består av 17 globala mål för människornas och planetens välbefinnande.

Sveriges miljömål är beslutade av riksdagen och är de nationella mål som bidrar till att vi uppnår den ekologiska dimensionen av de globala målen för hållbar utveckling som ingår i Agenda 2030. De 16 miljö kvalitetsmålen är mer preciserade när det gäller vilken miljö kvalitet som krävs för en god miljö i jämförelse med målen i Agenda 2030. Sveriges miljömål gäller dock den svenska miljös kvalitet, även om miljöproblem i Sverige beror på negativ miljöpåverkan både inom och utanför landets gränser (Naturvårdsverket, 2018).

Detta kapitel rymmer en sammanfattande översikt över planens konsekvenser i relation till relevanta nationella och globala hållbarhetsmål. För dig som vill läsa mer om de nationella miljömålen respektive de globala hållbarhetsmålen, se www.miljomal.se, www.globalgoals.org.

Kommunens miljömål

Tabell 3. Sammanfattande tabell över planens konsekvenser i relation till relevanta nationella och globala hållbarhetsmål.

Nationella miljömål	I miljömålets riktning	Motverkar miljömålet	Agenda 2030
Frisk luft Begränsad klimat- påverkan	Översiktsplanens utvecklingsinriktning redovisar en vilja att främst växa i kommunkärnan samt i prioriterade tätorter vilket skapar bättre förutsättningar för kollektivt resande och effektivt nyttjande av resurser. I översiktsplanen beskrivs även framtida kollektivtrafikförbindelser och cykelstråk.	Ingen strategi för energiförsörjning. Omställning av energiproduktion begränsas av riksintresse och influensområden.	Mål 3 – God hälsa och välbefinnande Mål 7 – Hållbar energi för alla Mål 13 – Bekämpa klimatförändringar
Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Bara naturlig försurning	Utveckling av ny bebyggelse sker främst i områden där VA finns eller där det är möjligt av att koppla till VA, vilket minskar behovet av enskilda avlopp och näringsläckage till vattenförekomsterna.	Otydlig strategi vad gäller befintliga enskilda avlopp. Ska även hanteras i den kommande vattentjänstplanen.	Mål 6 – Rent vatten och sanitet för alla Mål 14 – Hav och marina resurser Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
God bebyggd miljö Giftfri miljö	Översiktsplanens vilja att främst växa inom befintlig bebyggelsestruktur skapar goda förutsättningar till hushållning med naturresurser. Förbättrade möjligheter att cykla och åka kollektivt skapar förutsättningar till minskad bilanvändning.	Tätorterna växer i begränsad omfattning och det finns risk att planerad utökad kollektivtrafik uteblir. Även risk för spridd bebyggelse på landsbygden.	Mål 6 – Rent vatten och sanitet för alla Mål 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur Mål 11 – Hållbara städer och samhällen Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion

Nationella miljömål	I miljömålets riktning	Motverkar miljömålet	Agenda 2030
Ett rikt odlingslandskap	Översiktsplanen värnar jordbruksmark och kommunens identitet kopplat till jordbrukslandskapet och lantliga miljöer. Översiktsplanens ambition av att tillvarata befintliga strukturer, den icke expansiva utvecklingen av landsbygden samt utveckling av turismnäring skapar goda förutsättningar till levande odlingslandskap.	Mindre ytor jordbruksmark tas i anspråk för samhällsviktiga funktioner.	Mål 2 – Ingen hunger Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar Ett rikt växt- och djurliv Myllrande våtmarker	Gröna infrastrukturer samt frilufts- och rekreationsområden kommer att finnas kvar efter planens föreslagna utveckling och stärkas i anslutning till utvecklingsområden i tätorterna. Ekosystemtjänstperspektivet ska användas i den fysiska planeringen.	Bevarandeområden för biologisk mångfald för att stärka den övergripande och sammanhängande grönstrukturen pekas inte ut.	Mål 3 – God hälsa och välbefinnande Mål 11 – Hållbara städer och samhällen Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion Mål 13 – Bekämpa klimatförändringar Mål 14 – Hav och marina resurser Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald

Regionplan

Region Uppsala har utarbetat en regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län med särskilt prioritera för år 2021–2024 och en långsiktiga utvecklingsmål som sträcker sig mot 2030 och bortom. Visionen är Ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft.

Länets vision och de globala målen för hållbar utveckling konkretiseras i tre strategiska utvecklingsområden för länet:

- En region för alla lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- En hållbart växande region fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- En nyskapande region tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven innovation hos företag och organisation.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barns rättigheter har blivit svensk lag. Det innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Den är ett viktigt verktyg för att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses.

Kumulativa effekter

Kumulativa effekter kan beskrivas som effekter som samverkar på olika sätt. Det kan handla om olika typer av effekter från en enskild verksamhet eller effekter från olika verksamheter. Dessa kumulativa effekter kan ge upphov till en förstärkning av påverkan, i vissa fall även en motverkan av påverkan och i ett tredje fall kan det bildas en synergieffekt där kombinationen av effekterna blir större än summan av de enskilda aktiviteterna.

Geografisk avgränsning

Bedömning av kumulativa effekter baseras på den sammanvägda påverkan som exploatering och projekt i Enköpings kommun tillsammans med närliggande kommuner kan medför.

Nivå- och sakmässig avgränsning

Flera av de närliggande kommunerna arbetar med nya versioner av sina översiktsplaner. Det finns särskilt två aspekter där samverkande effekter bedöms kunna uppstå – utbyggnad av väg och järnväg och därmed transporternas påverkan på framför allt klimatet samt exploaterings påverkan på vattenkvaliteten i Mälaren.

Osäkerheter och brister

Bedömningar av konsekvenser medför alltid en viss osäkerhet. När det gäller bedömning av konsekvenser på den översiktliga nivå som översiktsplanen hanterar är osäkerheten särskilt stor. Översiktsplaner är strukturskapande med lång genomförandetid. Effekten av de planerade åtgärderna sträcker sig långt efter att planerna är genomförda. Effekterna av en åtgärd kan också bero på om en annan åtgärd blir av och om den genomförs parallellt eller blir försenad. Detta gör att det är svårt att dra säkra slutsatser av konsekvenserna.

Den i översiktsplanerna angivna markanvändningen och exploateringen är inte garanterad utan beror av många olika aspekter. I dagsläget går det inte heller att med säkerhet förutspå vilken övrig utveckling som kommer att ske i samhället, vilka politiska styrmedel som kan komma, prisutveckling på bränslen eller förändringar i den allmänna opinionen.

Bedömning

Vattenmiljö

Flera av kommunerna kring Mälaren planerar för förtätning där en del av de nya områdena sannolikt avvattnas till Mälaren. Näringsbelastningen på Mälaren är tämligen hög beroende på påverkan från jordbruksmark, avloppsreningsverk och urban markanvändning. Vattenförekomsten har trots det generellt en god ekologisk status, men uppnår ej god kemisk status enligt statusklassning i VISS (VISS, 2023). Mälaren utgör även riksintresse för yrkesfisket samt omfattas av MKN för fisk- och musselvatten. Näringsämnen som orsakar övergödning medför i förlängningen även en ökad näringsbelastning i Östersjön.

Den sammanvägda påverkan på Mälaren samt i förlängningen på Östersjön som den samlade exploateringen kring vattenförekomsten kan medföra beror på vilka förebyggande åtgärder som vidtas inom respektive område. Med fördröjning och rening av dagvattnet samt åtgärder som minskar den diffusa avrinningen från jordbruksmarker som gränsar till vattendraget kan näringsbelastning och påverkan från föroreningar sänkas. Utan åtgärder kan den sammanlagda påverkan medföra negativ påverkan i ytvattenförekomsten.

Klimatpåverkan

Runt Mälardalen sker ett stort antal transporter och dessa kommer att öka.

Enligt Naturvårdsverket står förbränningen av fossila bränslen för det största bidraget till växthuseffekt både i Sverige och i övriga världen. Det svenska transportsystemet är idag starkt beroende av fossila bränslen. Inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och domineras av utsläpp från vägtrafiken (Naturvårdsverket, 2022).

Det är en stor utmaning för miljöarbetet är att minska transporters negativa påverkan på klimatet. Åtgärderna bedöms främst behöva ske på nationell och internationell nivå då klimatpåverkan från vägtransporter bedöms reduceras genom minskat trafikarbetet (körda fordonskilometer), ökad energieffektivitet (förbruka mindre energi) per fordonskilometer eller minskad andel fossil energi i drivmedelsförbrukningen (Naturvårdsverket, 2022). Regionalplanen anger att transporteffektivt samhälle med hållbara transporter och fossilfri infrastruktur (RUS).

Uppföljning och åtgärder för ökad hållbarhet

Miljökvalitetsnormer

Vatten- och avloppslösningar och dess påverkan på miljökvalitetsnormer för vattenförekomster samt påverkan av klimatförändringar ska även hanteras och följas upp i den kommande vattentjänstplanen. Fortsatt mellankommunal samverkan för att säkerställa god vattenkvalitet för vattenförekomsterna.

Hälsa och säkerhet

Kommunen behöver ta fram och förtydliga övergripande ställningstaganden gällande risker för människors hälsa och för miljö kopplat till översiktsplanens bebyggelseutveckling samt utveckling/flytt av verksamhetsområde. Det gäller exempelvis bullernivåer vid tätortsutveckling, riskfrågor kopplat till utveckling i närheten av leder för farligt gods, exploatering som berör potentiellt förorenade områden, elektromagnetiska fält samt exploatering kring områden med utpekad risk för översvämning eller exploatering i känsliga områden (strandskydd och områden med höga naturvärden / ekologiska spridningssamband). Dessa ställningstaganden utgör ett viktigt underlag inför, eller behöver hanteras under, kommande detaljplanering.

Klimatanpassning

Kommunen ska följa upp att tillgången på grönytor för klimatreglerande effekter är tillräcklig samt att tillgången anpassat till det lokala behovet / funktioner. En funktionell grönstruktur ska prioriteras efter deras potential att bidra med värden och tjänster för människan och för ekosystemet som helhet.

Naturmiljö

Kommunen ska vid planläggning och i samband med exploatering följa upp påverkan på naturmiljöer och spridningssamband samt arbeta med kompensationsåtgärder. Utredningar ska genomföras för att avgöra påverkan på samt minska konsekvenserna av planerna på värdefulla naturmiljöer samt specifika arter.

Kommunen ska utreda, säkerställa och följa upp att en god tillgång samt tillgänglighet till rekreationsområden finns för boende och besökare i området.

Kretslopp och miljöteknik

Kommunen bör följa upp miljö-, hälso- och klimatpåverkan, från byggnader, infrastruktur och energiproduktion samt uttaget av icke förnybara råvaror.

Kommunen bör ta fram en strategi för hållbar energiförsörjning.

Areella näringar

Kommunen ska följa upp hanteringen av jordbruksmarken så att tillgången på brukbar mark långsiktigt tryggas.

Kommunen ska följa upp djurhållning ska kunna bedrivas även vid bostadsutveckling i landsbygden.

Tätortsutveckling

Det är viktigt att kommunen följer upp sitt genomförande och prioriterar bebyggelseutvecklingen i tätorterna. Det gäller också att säkerställa att en hållbar och effektiv kollektivtrafik utvecklas parallellt med bostads- och verksamhetsutveckling samt en integrering av gång- och cykelvägnätet mellan nya och befintliga områden.

Kommunen ska följa upp att tillgången och tillgängligheten till grönytor för barn och unga är tillräcklig. Kommunen ska följa upp om översiktsplanens genomförande ger en förstärkt geografisk uppdelning utifrån socio-ekonomiska faktorer samt att alla inne- och utemiljöer ska utformas och gestaltas så att de främjar jämställdhet, trygghet, hälsa, tillgänglighet, kultur och social sammanhållning.

Transporter

Det är viktigt att kommunen följer upp utvecklingen för nyttjandet av olika trafikslag. För att öka andelen hållbara transporter i relation till bilburna/fossilberoende transporter behöver en övervakning av utvecklingen att ske löpande för att se om åtgärder ger önskat resultat. Detta kan göras på många olika sätt genom bland annat genom trafikmätningar, mätningar av antalet kollektivtrafikresor och analyser av hur barn och unga tar sig till och från skolan/aktiviteter.

Ekosystemtjänster

Kommunen ska följa upp översiktsplanens påverka på gröna och blå infrastrukturer i utpekade utvecklingsområden som kan negativt påverka spridningssamband och livsmiljöer.

Referenser

Tryckta källor

Ekologigruppen AB. 2022. Ekologigruppens EKOguide - verktyglåda för hållbar stadsutveckling.

Enköpings kommun. 2021. Vattenplan för Enköpings kommun.

Enköpings kommun. 2015. Vatten- och avloppsplan (VA-plan).

Enköpings kommun. 2022. Dagvattenplan. Principer för ett långsiktigt hållbart dagvattenarbete.

Enköpings kommun. 2018. Plan för Enköpings stad (FÖP).

Enköpings kommun. 2014. Översiktsplan 2030.

Enköpings kommun. 2023. Bostadsförsörjningsprogram.

Enköpings kommun. 1992. Fördjupad översiktsplan för Grillby.

Enköpings kommun. 1995. Fördjupad översiktsplan för Örsundsbro.

Enköpings kommun. 1993. Fördjupad översiktsplan för Hummelsta.

Länsstyrelsen Uppsala län. 2019. Grön infrastruktur i Uppsala län samt på länsstyrelsens geoportal.

Region Uppsala. 2021. Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län
